

Uusi rahasto vahvistamaan julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen vuoropuhelua

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:15

Antti Huntus

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:15

Uusi rahasto vahvistamaan julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen vuoropuhelua

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN: 978-952-263-714-7

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	16.6.2020
Tekijät	Antti Huntus	
Julkaisun nimi	Uusi rahasto vahvistamaan julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen vuoropuhelua	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:15	
Diaari/hankenumero		Teema kulttuuri
ISBN PDF	978-952-263-714-7	ISSN PDF 1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-714-7	
Sivumäärä	40	Kieli suomi
Asiasanat	kulttuuri, luovat toimialat, rahoitus, rahastot	
Tiivistelmä	<p>Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan tulevalla hallituskaudella (2019–2023) selvitetään uuden luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston perustaminen sekä rahaston toimintaperiaatteet.</p> <p>Selvityksestä käy ilmi, että yhä uusien pienikokoisten tuki-instrumenttien sijaan tarvitaan julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen vuoropuhelun ja keskinäisen koordinaation vahvistamista. Tarve on noussut esille keskusteluissa taidetta ja kulttuuria tukevien apurahasäätiöiden ja julkisten rahoittajaviranomaisten kanssa. Vuoropuhelun vahvistamisella on mm. tarkoitus parantaa rahoitusjärjestelmän ennakointi- ja reagointikykyä ja avustustoiminnan kattavuutta. Strateginen yhteistyö vaatii riittävästi resursoitua ja huolellista valmistelua, sillä kehittämiskokonaisuuksia on paljon. Valmistuneen selvityksen mukaan toteuttamiskelpoisin tapa synnyttää uusi rahasto on perustaa tarkoitusta varten säätiö ja kutsua mukaan merkittävimmät taiteen ja kulttuurin apurahasäätiöt.</p> <p>Säätiön alkupääoma muodostettaisiin ns. vastinrahoitusperiaatteella julkisista ja yksityisistä sijoituksista. Pitkällä aikavälillä säätiötä on mahdollista pääomittaa uudelleen ja sillä on myöhemmin, varallisuuden karttuessa, mahdollisuus myöntää suoraa tukea toimialalleen harkinnanvaraisin avustuksin. Säätiön hallituksen puheenjohtajana toimisi kulttuuriministeri.</p> <p>Rahoituslähteitä tarvitaan tulevaisuudessa lisää. Selvityshenkilö ehdottaa, että uuden säätiön yhteydessä kokeiltaisiin määräaikaisesti ns. sivistysvähennystä eli verovähennysoikeutta säätiöille tehdyille yksityishenkilön lahjoituksille.</p>	
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö	
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	16.6.2020
Författare	Antti Huntus	
Publikationens titel	Ny fond att stärka dialogen mellan den offentliga och privata kulturfinansieringen	
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2 020:15	
Diarienummer		Tema kultur
ISBN PDF	978-952-263-714-7	ISSN PDF 1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-714-7	
Sidantal	40	Språk finska
Nyckelord	kultur, skapande branscher, finansiering, fonder	
Referat	<p>Enligt statsminister Sanna Marins regeringsprogram utreds under innevarande regeringsperiod (2019–2023) inrättandet av en ny fond som understöder de skapande branscherna och kulturverksamhet.</p> <p>Av utredningen framgår att det istället för allt fler små stödinstrument behövs en dialog mellan den offentliga och privata kulturfinansieringen och att samordningen mellan dessa stärks. Detta behov har framträtt i diskussioner med de bidragsstiftelser som stöder konst och kultur samt de offentliga finansieringsmyndigheterna. Målet med att stärka dialogen är att bland annat förbättra finansieringssystemets framförhållnings- och reaktionsförmåga och bidragsverksamhetens lönsamhet. Ett strategiskt samarbete kräver tillräckliga resurser och noggrann beredning då det finns flera utvecklingshelheter. Enligt den färdigställda utredningen är det genomförbaraste sättet att skapa en ny fond att inrätta en stiftelse för ändamålet och bjuda in de största bidragsstiftelserna inom konst och kultur.</p> <p>Stiftelsens startkapital skulle bildas av offentliga och privata placeringar enligt en så kallad motfinansieringsprincip. På långsikt är det möjligt att omkapitalisera stiftelsen, och senare när tillgångarna växer kommer den att kunna bevilja direkt stöd till sin bransch genom behovsprövade understöd. Posten av styrelseordförande för stiftelsen skulle innehåsa av kulturministern.</p> <p>I framtiden behövs det fler finansieringskällor. Utredningspersonen föreslår att man i samband med den nya stiftelsen tidsbundet provar ett så kallat bildningsavdrag, det vill säga en skatteavdragsrätt gällande enskilda personers donationer till stiftelser.</p>	
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture	16.6..2020
Authors	Antti Huntus	
Title of publication	New fund to strengthen interaction between public and private cultural funding	
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2020:15	
Register number		Subject culture
ISBN PDF	978-952-263-714-7	ISSN (PD F) 1799-0351
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-714-7	
Pages	40	Language Finnish
Keywords	culture, creative industries, funding, funds	
<p>Abstract</p> <p>In line with the Government Programme of Prime Minister Sanna Marin, the current government term (2019–2023) will examine the possibilities for setting up a new fund to support creative industries and cultural activities, and look into the procedures and principles of such a fund.</p> <p>The study shows that, instead of the increasingly small-scale support instruments, the strengthening of interaction and mutual coordination between public and private cultural funding is warranted. The need has arisen in discussions with the foundations that award grants to support arts and culture and with public authorities responsible for funding. The purpose of more robust interaction is to improve foresight, make the financial system more readily responsive and improve the coverage of assistance activities. Strategic cooperation requires adequate resources and diligent preparation, because there are many areas in the field that need to be developed. According to the study, the most expedient way to create a new fund would be to set up a foundation for this purpose and to invite the most significant foundations that award grants for art and culture to take part.</p> <p>The foundation's initial capital stock would be formed on the basis of the 'matching funds principle' from public and private investments. In the long term, it would be possible to recapitalise the foundation, and later, as assets accumulate, the foundation would be able to grant direct support to its sector by means of discretionary grants. The Board of Directors of the Foundation would be chaired by the Minister of Culture.</p> <p>More sources of funding will be needed in the future. The rapporteur proposes that a 'cultural deduction', i.e. the right to a tax deduction, be tested on a temporary basis in connection with the new foundation for donations made to the foundations by private persons.</p>		
Publisher	Ministry of Education and Culture, Finland	
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Sisältö

Johdanto	9
1 Selvityksen taustat ja toimeksianto	15
1.1 Vastinrahoituksen suunta ja rajaukset.....	18
1.2 Valtio säätiöiden ja rahastojen perustajana	20
2 Vuoropuhelun vahvistamisen hyödyt	23
2.1 Strateginen yhteistyö.....	25
2.2 Kokonaistukien toimivuus.....	27
2.3 Suuret kulttuurihankkeet.....	28
3 Ehdotukset toimenpiteiksi	30
3.1 Ehdotukset.....	31
3.2 Luonnosehdotus perustettavan säätiön säännöiksi	32
4 Visio	37
Lähteet	40

JOHDANTO

”Jos Taidetestaajien kaltaista yksimielisesti hyväksi tunnustettua hanketta ei saataisi jäämään eloon, olisi tavoitteemme yleisemminkin laskettava paljon vaatimattommiksi. Meidän olisi tunnustettava, että maailman julkisten talouksien nykytilanteessa kaikenlaisen uuden rahoittaminen on käynyt liian vaikeaks

Suomen kulttuurirahaston yliasiamies Antti Arjava¹

Taiteen ja kulttuurin rahoitusnäkymät tulevalle vuosikymmenelle näyttävät epävarmoilta. Huoli sekä julkisen että yksityisen kulttuurirahoituksen tulevaisuudesta konkretisoituu arvioihin rahapelitoiminnan tuottojen laskusta², kuntatalouden kriisiytymisestä³ sekä maailmantalouden kasvun hidastumiseen liittyvistä uhkatekijöistä sijoitustoiminnan tuotoille⁴. Tunnistetut epävarmuudet voivat toteutua yksittäin tai yhdessä tai jäädä osin toteutumatta, joskin kuntataloudessa toistuvat alijäämät ja nopea velkaantuminen ovat monin paikoin jo todellisuutta. Myös Veikkaus Oy on esittänyt arvionsa eduskunnan tiede- ja sivistysjaostolle, että sen tulos tulee heikkenemään lähivuosina yksinomaan yhtiön itse tekemien periaatepäätösten vaikutuksesta⁵.

Uhkakuvien osittainenkin toteutuminen tarkoittaa kulttuurialan toimijoille yhä kiihtyvää kilpailua resursseista sekä valitettavan usein ajautumista turhauttaviin väittelyihin säilytettävien toimintojen tarpeellisuudesta. Kun tukea on etsittävä yhä useammista rahoituslähteistä, varsinaiseen toimintaan käytettävissä oleva aika vähenee. Etenkin kunnallisesta tuesta riippuvaiset kulttuurilaitokset ja -toimijat joutuvat säästöjen ja tehostamistoimien

1 Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 2018–2019. Tikkurilan paino Oy.

2 Artikkelit Veikkaus Oy:n tuottojen negatiivisesta tuloskehityksestä HS 1.11.2019

3 Artikkelit kuntatalouden kriisistä Kuntalehdessä 13.2.2019

4 Suomen pankin tiedote maailmantalouden vaikeasta kehityksestä 19.9.2019

5 Rahapelitoiminnan tuotto ja tulevaisuuden näkymät. Veikkaus Oy:n varatoimitusjohtaja Velipekka Nummikosken esitys eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle 20.11.2019

kohteeksi hyvin erilaisin tavoin, sillä tilanteet ovat yksilöllisiä ja kuntien kulttuuritoiminnasta säädetty laki ei uudistettunakaan kykene suojelemaan näitä toimintoja⁶.

Rahoittajien näkökulmasta heikentyvä taloustilanne merkitsee lisääntyvää päänvaivaa tukien uudelleenjärjestelyn sekä yhdistämis- ja leikkauspäätösten vuoksi. Tämä on paitsi epäkiitollista myös usein ristiriidassa toimijoiden näkemysten kanssa. Muutoksessa tarve laaja-alaiselle toimintaympäristön hahmottamiselle ja tietoperustaiselle johtamiselle kasvaa. Samoin kasvaa tarve ennakoida tulevia muutoksia ja yhdistää tarvittaessa voimavaroja, taloudellisia ja tiedollisia, yhdessä merkittäväksi katsottujen kokonaisuuksien taakse.

Talouden uhkakuvien lisäksi tulevaisuuden toimintaympäristön arviointia vaikeuttavat muutamat taide- ja kulttuuripoliittiset epävarmuudet. Suomen korkeimmaksi taidepoliittiseksi asiantuntijaelimeksi perustettu Taideneuvosto esitti vuosikymmenen lopulla itsensä lakkauttamista tai vähintään toimintansa radikaalia uudistamista⁷. Edellisellä hallituskaudella kesken jäänyt maakuntauudistus taas jätti epäselväksi, millaiseksi kulttuurin kehittämistehtävät tulevat jatkossa alueellisesti muovautumaan. Vuoden 2021 kuntavaaleihin puolestaan tuo lisäjännitystä gallupeja johtavan eduskuntapuolueen uunituore kulttuuripoliittinen ohjelma, joka sisällöllisesti erottuu monen muun puolueen vastaavista ohjelmista⁸. Mainituista epävarmuuksista ei kuitenkaan pidä tehdä liian pitkälle meneviä päätelmiä: prosessien keskeneräisyys ja jatkuva muutos ovat myös kulttuurialalla osa arkea. Kohtuullisin johtopäätös lienee, että avointa kulttuuripoliittista keskustelua tarvitaan lähi-tulevaisuudessa lisää kaikilla hallinnon tasoilla.

Julkinen ja yksityinen kulttuurirahoitus näyttäisivät kohtaavan tulevaisuuden epävarmuudet toisistaan erillään. Kulttuurin kokonaistukien yhteensovittajan tai koordinoijan tehtävää ei Suomessa ole toistaiseksi nähty tarpeelliseksi tai edes mahdolliseksi perustaa, vaikka yhteisen tilanne- ja ennakointitiedon jakamisen merkitys tunnustetaan eri puolilla. Julkisella kulttuurirahoituksella viitataan tässä pääsääntöisesti valtion ja kuntien osuuteen alan kokonaisrahoituksesta ja yksityisellä pääsääntöisesti apurahasäätiöiden osuuteen, vaikka esimerkiksi yritysten tukea taiteelle on pidettävä mittakaavaltaan myös merkittävänä⁹.

Työnjako yksityisen ja julkisen kulttuurirahoituksen välillä on perinteisesti muotoutunut rahoittajien perusominaisuuksien mukaan: julkinen sektori on kyennyt tarjoamaan

6 Vuoden 2019 alussa voimaan astunut laki kuntien kulttuuritoiminnasta on luonteeltaan puitelainomainen "raamilaki", joka monipuolisista tehtävistä ja tavoitteista huolimatta jättää kunnille vapauden järjestää kulttuuripalvelut haluamallaan tavalla ja halutussa laajuudessa.

7 Taiteen edistämiskeskuksen uutinen viraston verkkosivulla 12.6.2019.

8 Perussuomalaisten media- ja kulttuuripoliittinen ohjelma julkaistiin puolueen verkkosivulla 30.1.2020

9 Yritysten tuen taiteelle laskettiin vuonna 2008 olevan 17,4 miljoonaa euroa. Lähde: Saukkonen, Pasi. 2014 Vankka linnake, joustava sopeutuja vai seisova vesi? Suomalaisen kulttuuripolitiikan viime aikainen kehitys. Cuporen verkkojulkaisu 23/2014

pitkäjänteisyyttä toiminnan kehittämiseen, yksityinen on voinut ketterämmin tarttua kiinni uuteen. Tätä ”luonnollisen työkierron” tasapainoa tuskin on perusteita lähteä horjuttamaan. On kuitenkin hyvä huomata, että julkisen kulttuurirahoituksen liikkumavaran yhä kaventuessa myös sen mahdollisuus uudistaa taide- ja kulttuuripolitiikkaa on heikentynyt. Tutkijat ovat jo kauan kuvanneet julkista rahoitusjärjestelmää (siinä sivussa myös kulttuurirahallista) sekä rakenteellisesti jähmeäksi¹⁰ että pysähtyneeksi¹¹. Vastapainona samojen ominaisuuksien on sanottu luovan pohjaa ennustettavalle ja vakaalle toimintaympäristölle ainakin niiden toimijoiden osalta, jotka ovat päässeet pysyvän perusrahoituksen piiriin. Uusille avauksille on kuitenkin ollut vuosi vuodelta vaikeampi löytää oksaa valtion budjettipuusta, mistä syystä jo aiemmin mainittuun työkiertoon on päässyt syntymään häiriötila. Joustojen ja muutosten tuottaminen järjestelmään vaatii yhä suurempia ponnisteluja, kuten esittävän taiteen pitkään jatkunut valtionosuusuudistus on osoittanut.

Suomen Kulttuurirahasto on viime aikoina ilmaissut huolensa myös siitä, että työkierto näyttää kääntyneen ajoittain jopa toisin päin vanhojen vastuiden siirtyessä yksityisten rahoittajien harteille¹². Tämä ei ole kuitenkaan muuttanut vakiintunutta käytäntöä: Säätiöt ja rahastot ry. on tuoreessa selvityksessään todennut apurahasäätiöiden kokonaisuutena rahoittavan entistä enemmän uusia, nousevia taiteen aloja sekä monialaisia hankkeita. Rahoitustoiminnan painopiste on lisäksi ollut vähäisen julkisen tuen varassa toimivien alojen (kuten lastenkulttuuri, sirkus sekä tanssi- ja valokuvataide) tukemisessa¹³.

Tukipäätösten ennakoiva yhteensovittaminen on näyttäytynyt tapauskohtaiselta toiminnalta. Julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen vuoropuhelun puutteesta kielivät etenkin viimeaikaiset apurahasäätiöiden ehdollisena antamat tukipäätökset (esim. Tanssin talo), jossa päätös on sidottu edellytykseen siitä, että myös julkinen puoli osallistuu hankkeen rahoitukseen. Vuoropuhelun riittämättömyys voi toisaalta näkyä myös valmistelussa (esim. Taidetestaajat), jolloin hyväkään hanke ei ehdi oikea-aikaisesti mukaan hallinnonalan talousarvioehdotuksen laadintaan. Julkisen ja yksityisen erillisyydestä ja luonnollisesta itsenäisyydestä huolimatta yhteinen asiakaskunta – tukien saajat – muodostaa osapuolille ohittamattoman perusteen vuoropuhelun käymiseen.

Vaikka järjestelmä on toistaiseksi selvinnyt vastaan tulleista ja nopeaa päätöksentekoa vaativista tilanteista, yhteistyön parantamiselle on selkeä tilaus. Se on käynyt ilmi myös tämän selvityksen lukuisissa taustakeskusteluissa. Talouden epävarmuudet uhkaavat jäykistää

10 Rautiainen, Pauli. 2008 Suomalainen taiteilijatuki. Valtion suora ja välillinen taiteilijatuki taidetoimikuntien perustamisesta tähän päivään. TKT:n julkaisu N:o 34 (s.85–91)

11 Saukkonen, Pasi. 2014 Vankka linnake, joustava sopeutuja vai seisova vesi? Suomalaisen kulttuuripolitiikan viime aikainen kehitys. Cuporen verkkojulkaisu 23/2014 (s.60)

12 Rahan kosketus - Miten taidetta Suomessa rahoitetaan? Suomen Kulttuurirahasto 2015 (s.6)

13 Verkko uutinen Säätiöt ja rahastot ry:n kotisivulla 17.5.2019

etenkin julkista rahoitusjärjestelmää tulevaisuudessa entisestään ja laukaisevat toteutessaan kriisejä yhteisessä asiakaskunnassa. Valoisammassa skenaarioissa alalle virtaa lähitulevaisuudessa lisää yksityistä rahaa lahjoitusten ja testamenttien muodossa. Tällöinkin on syytä tarkastella sitä, miten uudet, mahdollisesti huomattavatkin pääomat vaikuttavat rahoitusjärjestelmän kokonaisuuteen. Tässä selvityksessä pureudutaan vuoropuhelun vahvistamisella saavutettaviin hyötyihin (mm. ennakoititiedon hyödyntäminen, päällekkäisen toiminnan ehkäisy, riskien jakaminen), jotta koko rahoitusjärjestelmä olisi jatkossa paremmin valmistautunut toimintaympäristön muutoksiin.

Todettakoon vielä, että julkisen ja yksityisen sektorin vahvempi kumppanuus ei tarkoita vastuiden uusjakoa. Parhaimmillaan se hyödyntää molempien osapuolten vahvimpi ominaisuuksia: julkisen pitkäjänteisyyttä ja vakautta, yksityisen kokeilu- ja muutosvoimaa. Hyvänä esimerkkinä tästä on positiivinen vaikuttamistyö, jota apurahasäätiöt ovat jo alkaneet tehdä alan yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden puolesta. Säätiöt ovat alkaneet omalla hanketoiminnallaan ottaa askeleita suuntaan, jota voisi luonnehtia sosiaalisen yhteiskuntavastuun kasvattamiseksi. Suomen Kulttuurirahaston uudessa strategiassa näkyy viitteitä siitä, että tukipolitiikalla halutaan tehdä työtä jopa perustuslaillisten perusoikeuksien turvaamisen puolesta. Kulttuurirahasto tavoittelee omalla hanketoiminnallaan mm. yhteiskunnan henkisen ja aineellisen kahtiajaon torjumista ja kaikenlaisen tasa-arvon edistämistä, kulttuuritarjonnan alueellisen ja sosiaalisen saavutettavuuden edistämistä sekä tiede- ja taidemyönteisyyden lisäämistä laaja-alaisesti suomalaisten keskuudessa¹⁴. Vastavasti esim. Koneen Säätiön suurhanke (Jakautuuko Suomi?) on ollut osoitus halusta luoda kulttuurin keinoin lisää vakautta yhteiskuntaan tukemalla eriarvoistumisen ehkäisemiseen liittyvää tutkimus- ja taidetoimintaa. Svenska Kulturfondenin Hallå! -ohjelman strateginen tähtäin on kieliryhmien välisen yhteisymmärryksen sekä yhteiskuntarauhan edistämässä.

Hankkeissa voi kuulla kaijuja opetusministeriön vuonna 2009 julkaisemasta, ja vuoteen 2020 ulottuvasta strategiasta, jossa erääksi päämääräksi asetettiin huolenpito sivistyksen vetovoiman säilymisestä. Jo tuolloin pelättiin sivistyspääoman katoamista, jos yksilöt eivät koe sitä enää merkityksellisenä¹⁵. Apurahasäätiöiden hanketoiminta osoittaa, että vaikka vastuu ei ole aina jaettavissa, kulttuuripoliittinen työ- ja tehtäväkenttä voi olla yhteinen.

Esitän selvitysraportin lopussa vision siitä, miten positiivinen yhteinen vaikuttamistyö ja kokonaan uudenvuorokäyttöön kiinnittyminen yhteiskunnalliseen keskusteluun voisi parhaimmillaan nostaa koko toimialan arvostusta ja näkyä positiivisesti myös julkisen rahoituksen tasossa.

14 Suomen kulttuurirahaston strategia on esitelty mm. säätiön verkkosivuilla ja Tammenlastuja-lehdessä 4/2019.

15 Opetusministeriön strategia 2020. Opetusministeriön julkaisu 2009:47

Uusi toimintakulttuuri julkisen ja yksityisen välillä tarkoittaa avointa tiedon jakamista ja luottamusta. Toimijoiden päätöksenteon omalakisuuutta, päätösprosessien kulkua, aikajäniteitä sekä hallinnollisia rakenteita on kunnioitettava. Vaikka tehtävä kuulostaa lähes mahdottomalta ja jo valmiiksi byrokraattiselta, on syytä muistaa, että onnistuneita yhteishankkeita on huolellisella valmistelulla saatu vuosien mittaan aikaiseksi. Yksi eniten mieltä lämmittävistä yhteisistä ponnistuksista lienee Jean Sibeliuksen koottujen teosten julkaisuhanke, joka käynnistyi jo vuonna 1996 ja on siitä saakka jatkunut opetus- ja kulttuuriministeriön ja apurahasäätiöiden yhteisrahoituksella. Hyvästä esimerkistä käy myös yhteistyö lasten lukemisen edistämiseksi.

Luottamuksen kulttuurin syntymiseen vaikuttaa valittu toimintamalli sekä yhteistyön tekemisen tavat. Julkisella puolella toimii jo valmiiksi sekä poliittista että virkamiesvaltaa käyttäviä päätöksentekijöitä, kun taas yksityisellä puolella päätös- ja valmisteluvaltaa on jaettu mm. erilaisille toimielimille, toimitusjohtajille, asiamiehille ja asiantuntijoille. Vuoropuhelua vahvistavan neutraalin alustan voi suunnitella huolellisesti, mutta luottamuksen kulttuurin syntymiseen vaikuttavat viime kädessä myös henkilöspesifit tekijät sekä se, halutaanko tiiviimpään yhteistyöhön ryhtyä. Tärkeää yhteistä ja kaikkien toimintaan vaikuttavaa keskusteltavaa ainakin riittää – aina osinkotuottojen lähdeverotuksesta rahapelitoiminnan kompensatioihin.

Allekirjoittanut asetettiin selvityshenkilöksi selvittämään uuden luovia aloja ja kulttuuria tukevan rahaston perustamista, jonka alkupääoma on tarkoitus muodostaa ns. vastinrahoitusperiaatteella julkisista ja yksityisistä sijoituksista. Työn lopputuloksena on syntynyt ehdotus, joka on luonteeltaan vahvasti kulttuuripoliittinen, mutta ei yksityiskohdissaan ehdoton. Yhden uuden, verraten pienen apurahaluokun sijaan on mielekkäämpää luoda vaikutusvaltainen ja hyvin toimiva foorumi, jossa julkinen ja yksityinen kulttuurirahoitus voivat käydä keskinäistä vuoropuheluaan.

Tällaiseksi foorumiksi ehdotan perustettavaksi uutta säätiötä, jolla vuoropuhelun vahvistamisen lisäksi on mahdollisuus toimia kansallisesti merkittävien kulttuurihankkeiden koordinoijana sekä kulttuurin kokonaistukien yhteensovittajana.

Ehdotus itsessään on syntynyt asiantuntevien ja selvitykseen myönteisesti suhtautuneiden ihmisten kanssa. Haluan esittää lämpimät kiitokseni yhteisesti kaikille työtäni tukeneille ja siihen arvokkaita neuvoja antaneille henkilöille:

Timo Argillander, Antti Arjava, Erik Båsk, Matti Hakamäki, Leena Janhila, Riitta Kaivosoja, Paula Karhunen, Leena Kela, Veli-Matti Koljonen, Hanna Kosonen, Arja Laitinen, Juhana Lassila, Marja Leskinen, Sören Lillkung, Jaakko Lindgren, Mika Lintilä, Leena Marsio, Rosa Meriläinen, Arto Mäenmaa, Hanna Nurminen, Krista Petäjäjärvi, Petro Poutanen, Tuomo Puumala, Kaija Rensujeff, Riitta Ojanperä, Annika Saarikko, Hannu Saha, Pasi Saukkonen,

Aura Seikkula, Marita Seitsalo, Kirsi Siltanen, Suvi-Anne Siimes, Jaakko Sippola, Pirjo Ståhle, Liisa Suvikumpu, Anna Talasniemi, Petra Tarjanne, Henri Terho, Ari Tolppanen, Paula Tuovinen, Jussi Vaarnavuo, Jorma Waldén, Mika Virkkala.

Antti Huntus
Tammikuu 2020

1 Selvityksen taustat ja toimeksianto

Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi syyskuussa 2019 tehtäväkseni laatia selvitys uuden luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston perustamisesta.

Selvityksen toimeksianto muodostui seuraavista kohdista:

1. selvittää luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston toimintaperiaatteet;
2. tehdä perusteltu ja toteuttamiskelpoinen ehdotus rahaston perustamiseksi sekä ehdotus siitä, minkä oikeushenkilön yhteyteen rahasto perustettaisiin
3. tarvittaessa tehdä toteuttamiskelpoinen ehdotus uuden oikeushenkilön perustamiseksi hallinnoimaan rahastoa ja selvittää oikeushenkilön perustamiseen liittyvät oikeudelliset ja muut kysymykset
4. tehdä ehdotus luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston säännöiksi;
5. tehdä suunnitelma siitä, miten rahastoon tarvittavan yksityisen pääoman kerääminen toteutetaan

Selvitys toteuttaa osaltaan Antti Rinteen hallituksen hallitusohjelmaa (myöhemmin Sanna Marinin hallitusohjelma), jossa uuden rahaston perustamiseen luvataan sitoutua pitkän aikavälin investointina. Pitkän aikavälin ajanilmauksen voi tulkita tarkoittavan tässä lyhyen (hallituskaudet) ja keskipitkän (5-10 vuotta) aikavälin ylittävää toimintaa. Rahaston koko on rajattu toimeksiannossa siten, että kuluvalle hallituskaudella valtion lahjoitus rahaston pääomaan on enintään 15 miljoonaa euroa.

Toimeksiannon selkiyttämiseksi laadin itselleni seuraavat työkysymykset:

1. Mitä lisäarvoa uudella rahastolla tavoitellaan, sen kaavailtu koko huomioon ottaen, entuudestaan monikanavaiseen rahoituskenttään?
2. Tulisiko valtion osakevarallisuudesta synnyttävälle rahastolle tavoitella erityistä taide- ja kulttuuripoliittista asemaa (vrt. Tutkimuksen vaikuttavuuden tukisäätiö), koska kyseessä on alalla verraten uusi rahoituslähde?

3. Miten tulkita hallitusohjelman kirjausta rahastosta pitkän aikavälin investointina suhteessa kaikkeen edellä mainittuun?

Työkysymyksillä halusin rajata ja selkeyttää toimeksiantoa, sillä pelkästään erilaisten rahoitettavien sisältöjen pohdinta ei olisi ollut tarkoituksenmukaista käytettävissä olevan ajan ja toimeksiantoon sisällytetyn toteuttamiskelpoisuuden veloitteen näkökulmasta.

Uuden rahaston kaavailtu koko (ja samalla sen lisäarvo rahoitusinstrumenttina) selviää parhaiten suhteuttamalla rahaston paras kuviteltavissa oleva tuotto muun kulttuurirahoituksen mittakaavaan. Cupore-säätiön tuore taide- ja taiteilijapolitiikan tietovihko tekee varsin seikkaperäisen esityksen julkisen taide- ja kulttuurirahoituksen nykyisestä määrästä ja jakaantumisesta eri aloille¹⁶. Yleisesti ottaen valtion ja kuntien taloudellisen panostuksen vertailua hankaloittaa hieman valtionosuuksien sisältyminen ilmoitettuihin pääluokuihin. Tässä tyydytään toteamaan, että opetus- ja kulttuuriministeriön tuki kulttuurille oli vuoden 2020 talousarviossa 479,7 miljoonaa euroa, josta rahapelitoiminnan osuus oli vajaa 260 miljoonaa euroa¹⁷. Kuntaliitolta saamieni lukujen mukaan kunnat rahoittivat vuonna 2018 kulttuurilaitoksiaan yhteensä reilut 305 miljoonaa, josta valtionosuuksien määrä oli hieman yli 48 miljoonaa¹⁸. Mikäli lukuun sisällytetään kuntien muun kulttuuritoiminnan rahoitus, nousee kokonaistuki 467 miljoonaan (tällöinkin luvusta ovat edelleen poissa taiteen perusopetus ja kirjastojen käyttömenot).

Säätiöt ja rahastot ry. julkaisee alkuvuodesta 2020 tuoreet luvut apurahasäätiöiden taiteelle ja kulttuurille suuntaamasta tuesta, joista selviää sektorin kokonaistuki. Tuorein käytettävissä oleva selvitys kertoo, että säätiöt tukivat taidetta ja kulttuuria vuonna 2017 yhteensä lähes 62 miljoonalla eurolla¹⁹.

Rahoitusjärjestelmän kokonaiskuvaan kuuluvat myös tuet luoville aloille, jotka jakaantuvat osin kahden eri ministeriön hallinnon alalle. Tukea jaetaan mm. Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskuksen kautta CreaDemo-, DigiDemo- ja CreMA-rahoituksena. Kaudella 2016–2017 mainittua tukea myönnettiin yhteensä 7,4 miljoonaa euroa²⁰. Luovia aloja tuetaan lisäksi asiantuntijatyöllä ja suoralla tuella mm. Design Forum Finlandin ja

¹⁶ Suomen taide- ja taiteilijapolitiikka 2019. Hirvi-Ijäs, Maria, Sokka, Sakarias. Cuporen tietovihko 2. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore 2020.

¹⁷ Yhdistelmä ajantasaisesta talousarviosta on julkaistu valtiovarainministeriön verkkosivuilta.

¹⁸ Museo- ja näyttelytoiminnan bruttokustannukset olivat 138 587 000 euroa. Tanssi-, teatteri- ja sirkustoiminnan 80 714 000 euroa ja musiikkitoiminnan 85 713 000 euroa. Valtionosuus kunnallisille museoille, teattereille ja orkestereille (ml yksi kuntayhtymä) 48 024 178 euroa.

¹⁹ Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta selvittää säännöllisesti säätiötuen määrää taiteelle ja kulttuurille. Viimeisin selvitys julkaistu 17.5.2020.

²⁰ Konsulttitoimisto MDI selvitti vuonna 2018 AVEKin jakamien tukien vaikutuksia opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämiin luovan kulttuurin valtionavustuksiin.

Music Finlandin kautta, joista jälkimmäisen kokonaistuki alan toimijoille oli vuonna 2018 vajaat 400.000 euroa. Business Finlandin vuonna 2018 myöntämistä innovaatioaseteleistä arviolta n. 30% saajana oli luovan alan yritys, mikä myönnettyjen setelien määrä huomioiden tarkoittaisi n. 2,5 miljoonan euron tukea asiantuntijapalvelujen muodossa²¹. Vuoden 2020 talousarviossa luovien alojen kasvua tukevaan Creative Business Finlandiin on budjetoitu miljoona euroa. Kuten Cuporen selvityksessä todetaan, luovien alojen kokonaistuen laskemisen haasteena on, että käsitettä ei käytetä perinteisissä tilastollisissa toimialaluokituksissa. On kohtuullista olettaa, että työ- ja elinkeinoministeriön tuki luoville aloille on kokonaisuutena tässä esitettyä suurempi kaikki käytössä olevat tuki-instrumentit huomioon ottaen.

Edellä mainitut luvut antavat käsityksen rahoitusjärjestelmän mittakaavasta ja siitä ympäristöstä, johon uusi rahasto tulisi sijoittumaan. Lukuja tarkastelemalla selviää, että parhaimmillaankaan (täydellisesti pääomitetuna ja optimaalisten tuotto-odotusten täyttyessä) rahasto ei kykenisi tarjoamaan merkittävää uutta rahoituslähdettä luoville aloille ja kulttuurille. Tuotto-odotusten kohdalla on lisäksi hyvä muistaa maailmantalouden kasvun ennustettu hidastuminen sekä muut näköpiirissä olevat epävarmuudet.

Rahaston pieni koko konkretisoitui myös niissä muutamissa tunnusteleivissa keskusteluissa, joita kävin selvityksen alkuvaiheessa kokeneiden sijoitusammattilaisten kanssa. Rahaston kaavailtu alkupääoma sekä se, että sitä ei selvitysvaiheessa vielä tarkemmin kiinnitetty mihinkään alaa inspiroivaan sisältöön, muodosti selkeän esteen jatkaa neuvotteluja suuriin sijoitustuottoihin ja pääoman nopeaan kiertoon tähtäävien toimijoiden kanssa. Tällä alalla myös riskinotto on suurta, minkä vuoksi uusien sijoituskohteiden innostavat näkymät ja niiden toteutumiseen sitoutuneiden ammattilaisten osallisuus on keskeistä jatkoneuvottelujen kannalta. Uudella rahastolla ei ollut tarjota valmista ”hissipuhetta”, jolla herättää sijoittajien mielenkiinto.

Vaikuttavuuden kannalta olisi tietenkin ollut mahdollista ajatella, että uusi rahasto perustetaan vain määräaikaaisesti ja sen varat käytetään tiettyyn tarkoitukseen suurempina kertaerinä, mutta tällöin olisi muodostunut ilmeinen ristiriita hallitusohjelman sille asettamaan tavoitteeseen toimia nimenomaan pitkän aikavälin investointina.

21 Arvio saatu sähköpostitse liiketoiminnan ja yrittäjyyden asiantuntija Leena Janhilalta (Creve) 29.1.2020.

1.1 Vastinrahoituksen suunta ja rajaukset

”Säätiön hallituksenhan on huolellisesti toimien edistettävä säätiön tarkoituksen toteuttamista ja säätiön etua. Jos yliopiston varainkeräykseen osallistuminen on säätiön tarkoituksen mukaista, voidaan kärjistetysti sanoa, ettei säätiön hallitus toimi säätiön etua tavoitellen, jos se ei harkitse vakavasti keräykseen osallistumista. Vastinrahan tuomaa vipuvaikutusta kun ei saada, jos säätiö ei osallistu tähän keräykseen!”

Säätiöoikeuden asiantuntija, professori Heikki Halila²²

Merkittävintä hallitusohjelman rahastokirjauksessa oli se, että siinä ehdotetaan valtion omistusten aktivointia²³ uudella tavalla nyt myös kulttuuritoiminnan yleiseksi tukemiseksi. Luovien alojen osalta vastaavia sijoituksia on toki aiemmin tehty mm. Tekesin kautta²⁴. Valtiollisen ”kolmannen hanan” avautumista rahapelitoiminnan tuottojen ja verovarojen rinnalle on pidettävä ainutkertaisena tapahtumana, vaikka tarkoitukseen varattu pääoma olisi toistaiseksi, kuten todettua, vielä pientä. Rakennetason liikahdukset julkisen kulttuurirahoituksen kokonaisuudessa ovat sekä tutkimusten että oman virkakokemukseni mukaan harvinaisia. Tämä näkökulma teki uudesta rahastosta kulttuuripoliittisesti kiinnostavan avauksen.

Tarkalleen ottaen rahastoavaus liittyy hallitusohjelman alalukuun 3.7.1. Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi²⁵. Vielä tätäkin tarkemmin kirjaus kytkeytyy tavoitteeseen lisätä luovien alojen työpaikkoja, kasvattaa alan osuutta suhteessa BKT:een sekä parantaa työntekijöiden työskentelyedellytyksiä. Hallitusohjelman toimenpiteitä tähän tavoitekokonaisuuteen on yhteensä vain seitsemän, joista kaksi on infrahankkeita ja yksi tähtää Euroopan kulttuuripääkaupungin valintaan vuonna 2026. Muut määrärahalisäyksen sisältävät kirjaukset liittyivät elokuva-alan ja audiovisuaalisen alan tuotantotuen kasvattamiseen, luovien alojen kasvun tukemiseen Creative Business Finlandin kautta sekä kulttuurimatkailun vahvistamiseen. Valtion talousarviosta selviää, että määrärahalisäykset luovien alojen tukemiseen ja kulttuurimatkailuun ovat vuositasolla kumpainenkin noin miljoonan euron luokkaa.

22 Sitaatti poimittu Helsingin yliopiston professori Heikki Halilalta, joka on tutkinut mm. miten säätiölain säännökset ja säätiön säännöt vaikuttavat niiden mahdollisuuden tukea yliopistojen keräystä.

23 Termillä viitataan tässä pääministeri Juha Sipilän hallituskaudella ehdottamaan muutokseen valtio-omistajan roolin vahvistamisesta uutta synnyttäessä.

24 Suomalainen pääomarahasto IPR.VC keräsi pääomia kasvavaan digitaalisen median sisältöliiketoimintaan ja mukaan osallistui mm. Tekes Pääomasijoitus.

25 Pääministeri Sanna Marinin hallitus otti ohjelmakseen pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelman. Julkaisu löytyy pysyvästi Valtioneuvoston verkkosivuilta.

Osallistuin keväällä 2019 eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle laaditun luovien alojen työskentelyedellytyksiä koskevan kehittämisraportin laadintaan toisena sen kirjoittajista²⁶. Tuon raportin yhteydessä kuulimme kentän toimijoita ja nostimme esille monia käytännön työelämän haasteita, joita alalla toimivat kohtaavat. Haasteet liittyvät usein työoikeudellisiin, työvoimapolitiittisiin sekä työttömyys- ja sosiaaliturvan kannalta olennaisiin kysymyksiin. Päähavaintonamme oli, että alalla vallitsee kipeää eriarvoisuutta verrattuna työsuhteisiin palkansaajiin. Yksittäinen rahasto ei kuitenkaan kykene ratkaisemaan näitä ensisijaisesti lainsäädäntöön ja lain soveltamiseen liittyviä ongelmia, joita tulisi ratkoa virkamiesten ja poliitikkojen välisellä yhteistyöllä. Rahasto tai säätiö voisi kuitenkin toimia tällaisten kysymysten käsittelyssä koordinaatio- ja keskusteluelimenä julkisen ja yksityisen välillä, sillä osa kehittämiskysymyksistä koskettaa mm. liikkumista erilaisten tukimuotojen välillä sekä tästä syntyviä ongelmia, joista rahoittajilla on paljon ensikäden tietoa asiakkaidensa kautta.

Pitkän aikavälin investointi -kirjaus tarjosi vielä yhden vaihtoehdon rahaston suunnitteluun. Mikäli rahastoa voitaisiin pääomittaa yhä uudelleen, hallituskausittain, voisi se vähitellen kasvaessaan muodostaa jonain päivänä merkittävän uuden rahoituskanavan suomalaiselle kulttuurille. Tämä vaihtoehto vaatisi toteutuakseen sen, että rahastolle kyettäisiin rakentamaan ja vakiinnuttamaan niin merkittävä rooli suomalaisessa kulttuurikentässä, että se kykenisi yhä uudelleen löytämään myös vastinrahoitusta. Tässä tehtävässä tulisi onnistua hukkaamatta perustettavan rahaston pääomia merkittävässä määrin suoraan toimintaan.

Hallitusohjelman kirjauksilla ja toimeksiannosta tekemiäni tulkintojen perusteella totesin, että uuden rahaston tulisi olla kulttuuripoliittisesti merkittävä, mutta sen merkittävyys ei voisi perustua ensisijaisesti sen jakamiin harkinnanvaraisiin tukiin. Houkutusvoiman olisi tultava vipuvaikutuksesta, jolle ei oltu asetettu tarkkarajaista sisältörajoitetta.

Lopulta valitsin vastinrahoituksen tunnustelun suunnaksi apurahanäätiöt, jotka muodostavat suurimman ja luontevimman parin julkiselle kulttuurirahoitukselle. Tämä tuntui luontevalta myös siksi, että apurahanäätiöiden toiminnan tarkoitus on hyvin linjassa julkisten varojen hyväksyttävän käytön kanssa – tarkoitus on, kuten valtiokin, tukea yhteistä hyvää²⁷.

Päätin lähestyä säätiöitä korostamalla sitä, että tällä kertaa valtio ei esitä valmista agenda, vaan kutsuu suunnittelemaan sitä yhdessä. Rahaston tavoitteet ja tarkoitus voitaisiin jopa rakentaa vastinrahoittajien lähtökohdista käsin, mikäli ne vain istuisivat hallitusohjelman

26 Petäjäjärvi Krista, Huntus, Antti. Luovat kuulemiset. Artikkelit tulevaisuusvaliokunnan julkaisussa Suomen luova potentiaali – Ratkaisuja ilmastokriisin aikakaudelle. Tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 11/2018.

27 Virén, Matti. Yleishyödylliset yhteisöt Suomessa. Verot, lahjoitukset ja avustukset tutkimuksen kohteena. Hanken Svenska handelshögskolan. Edita Prima Ltd. Helsinki 2014.

ja toimeksiannon kirjauksiin. Keskustelut apurahasäätiöiden kanssa johtivat hyvin nopeasti julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen tärkeimmän kehittämishaasteen äärelle: miten lisätä julkisen ja yksityisen välistä luottamusta ja vuoropuhelua molempien toiminnan vaikuttavuuden parantamiseksi?

Selvityksen laadinnan kannalta kriittisimmäksi tekijäksi muodostui alusta pitäen vaatimus ehdotuksen toteuttamiskelpoisuudesta. Selvityshenkilön varaan jäi pohtia, tulisiko toteuttamiskelpoisuus varmistaa aiesopimuksin vai riittäisikö asian pohjustaminen keskustelemalla. Toteuttamiskelpoisuudesta huolehtiminen rajasi toisaalta sekin potentiaalisten vastinrahoittajien joukkoa. Tämä siitä syystä, että esim. osakeyhtiöiden kohdalla uuteen rahastoon sitoutumisen varmistaminen olisi käytännössä mahdotonta todentaa ilman asian käsittelyä osakeyhtiölain mukaisesti yhtiökokouksessa.

1.2 Valtio säätiöiden ja rahastojen perustajana

Valtio on ollut perustamassa ja pääomittamassa viime vuosina useita säätiöitä ja rahastoja, joille on annettu (tai joilla on jo ollut) kehittäjärooli. Tuoreita esimerkkejä ovat mm. Tutkimuksen vaikuttavuuden tukisäätiö (Vaikuttavuussäätiö) sekä huippu-urheilun tueksi perustettu Olympiarahasto. Ensin mainitun säätiön perustamiskirjan ja säännöt valtioneuvosto valtuutti opetusministeri Sanni Grahn-Laasosen allekirjoittamaan valtion puolesta. Vaikka valtio oli asiassa aloitteellinen, säätiö toimii kuitenkin yksityisoikeudellisesti. Kansallislageria puolestaan synnytettiin julkisoikeudelliseksi säätiöksi, jonka toimintaa ohjaavat laki ja asetus. Olympiarahaston tapauksessa uuden rahaston rakentaminen on tarkoitus tehdä olemassa olevan järjestön yhteyteen (Suomen Olympiakomitea ry), jolla on toimiva järjestelmä tuen eteenpäin jakamiseen sen huippu-urheiluyksikön kautta. Historian aikana valtio on myös tukenut jo olemassa olevia säätiötä ”pääomaruiskeella” kuten vuonna 2017 myöntäessään Itsenäisyyden juhluvuoden lastenrahaston säätiölle yhteensä 50 miljoonan euron edestä valtion omistamia osakkeita. Hieman kauempaa historiasta löytyy myös toimintamalli, jossa tuen piirissä oleva tutkimusinstituutti (Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti) päätettiin säätiöittää ja jatkaa työtä yksityisluontoisena säätiönä (Cultura). Oman lukunsa valtion rahastojen perustamisessa ja säätiöittämisessä muodostavat luonnollisesti SITRA ja säätiöyliopistojen synty, mutta esimerkkeinä ne vertautuvat huonommin käsillä olevan rahaston perustamiseen.

Julkishallinnon yleisestä kehittämisestä sekä mm. valtionhallinnon rakenteiden, ohjausjärjestelmien ja toiminnan kehittämisestä vastaa valtiovarainministeriö²⁸. Uuden rahas-

²⁸ Valtioneuvoston ohjesääntö 17 §, 262/2003

ton perustamisvaihtoehtoja onkin syytä tarkastella valtiovarainministeriön virkamiesvalmistelun tueksi antaman suosituksen valossa²⁹. Suositus koskee valtionhallinnon toimintojen uudelleenjärjestämistä, mutta sen periaatteet auttavat hahmottamaan erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja myös silloin, kun kyseessä ei ole uuden julkisoikeudellisen elimen perustaminen.

Valtion tehtäviä on mahdollista hoitaa erilaisten organisaatioiden kuten liikelaitosten, rahastojen, säätiöiden jne. avulla. Talousarvion ulkopuolisten rahastojen toimivalta on kuitenkin rajoitettu lainsäädännöllä, ja valtio vastaa viime kädessä niiden toiminnasta. Suosituksesta käy ilmi, että valtio suhtautuu muutoinkin talousarvionalouden ulkopuolisten valtion rahastojen perustamiseen pidättyväisesti. Tällä pidättyvyydellä halutaan erityisesti turvata eduskunnan budjettivaltaa. Tulkinta luonnollisesti lieventyy silloin, kun uutta rahastoa ei olla perustamassa budjettivaroista tai sen rahoitus ei nojaa näihin varoihin. Vaikka toimeksiannon mukaista rahastoa ei ensisijaisesti ole ollut tarkoitus perustaa valtion rahastoksi, on näitä rahastoja ja julkisten varojen käyttöä koskevat ohjeet ja rajoitukset huomioitu tätä selvitystä laadittaessa.

Siirryttäessä sellaisten kehittämistehtävien alueelle, jossa ei enää ole kyse valtiohallinnon tehtävien hoidosta, mutta esimerkiksi tietäntyyppisten sivistys- ja kehittämistehtävien (ml kulttuuri) hoitamisesta, voidaan tarkoitusta varten perustaa säätiö. Ministeriö ohjeistaa asiasta tarkemmin:

”Säätiömuoto voi mahdollistaa toimintaympäristöönsä soveltuvan hallinto- ja rahoitusmallin pysyviin ja pitkäjänteisiin, yleishyödyllisiin ja voittoa tavoittelemattomiin erillisvarallisuudella hoidettaviin tehtäviin, joihin ei merkittävässä määrin sisälly julkisen vallan käyttöä. [...] Säätiömuoto mahdollistaa yksityisen ja julkisen rahoituksen kokoamisen sekä valtionhallinnosta erillisen hallintomallin. Tämä voi olla hyvä vaihtoehto esimerkiksi, kun toiminnalta edellytetään riippumattomuutta ja tiettyä itsehallintoa. Tällöin tehtävät voivat olla luonteeltaan myös sellaisia, että niissä on selkeä tarve säätiön yksityisten perustajien kiinteälle yhteydelle perustamisvaiheessa. Säätiömuodon etuja näissä tilanteissa ovat toiminnan vakaus, pitkäjänteisyys, rahoituksen selkeä ja sidottu käyttötarkoitus, ylisukupolvisuus sekä päätöksenteon itsenäisyys.”

Yksityisoikeudellisen säätiömuodon valinta tarkoittaa luonnollisesti, että perustettava säätiö ei voi hoitaa esim. valtionapuviranomaisen tehtäviä tai ryhtyä vastaamaan tehtävistä, jotka kuuluvat hallinnonalan vastuuministeriölle ja virastoille (PL 124 §). Tätä perustuslaillista näkökulmaa on syytä erikseen korostaa, koska selvityksen aikana käydyissä

²⁹ Valtionhallinnon toimintojen uudelleenjärjestämisessä noudatettavat periaatteet – valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot, itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset ja säätiöt.

taustakeskusteluissa sivuttiin useamman kerran skenaariota, jossa uuden rahaston pe-
lättiin muuttuvan aikaa myöten ”pelastuslautaksi” pysyvän valtionavun piirissä oleville
toiminnoille, mikäli julkisen talouden tai rahapelitoiminnan tilanne olennaisesti heikke-
nisi. Näkökulma on syytä huomioida myös siksi, että rahaston koko voi pitkällä aikavälillä
muuttua merkittävästi.

Uuden säätiön perustamisessa on lisäksi otettava huomioon eräitä organisaatiomuotoa
koskevia rajoitteita ja vaateita, joista keskeisimpinä:

- Säätiön toiminnan tarkoituksen on oltava selkeä ja tarkkarajainen
- Hallintomallin on oltava läpinäkyvä
- Hallintorakennetta on syytä arvioida erityisen huolellisesti julkisten varojen
käytön näkökulmasta

Valtiovarainministeriön ohjeen mukaan säätiötä ei lähtökohtaisesti tule myöskään valita
toiminnan muodoksi silloin, jos se edellyttää 1) merkittävää julkisen vallan käyttöä 2) par-
lamentaarista valvontaa 3) on luonteeltaan budjettivallan piiriin kuuluvaa, tai 3) jos toimin-
nassa vaaditaan korostetun objektiivista virkamiesroolia.

Uuden säätiön, jonka osana uusi rahasto toimisi, perustaminen tuntuisi valtiovarainmi-
nisteriön ohjeistuksen perusteella varsin sovelialta ratkaisulta. Vaihtoehtoisesti rahaston
perustaminen (epäitsenäisenä säätiönä) jonkin olemassa olevan yhdistyksen tai säätiön
yhteyteen vaatisi erittäin tarkkaa harkintaa ja vahvoja perusteluita ottaen huomioon
julkisten varojen käyttöä ohjaavat periaatteet. Tämän kaltainen kumppanuussäätiön tai
-yhdistyksen valinta olisi voinut tulla kyseeseen erityisesti silloin, jos toimeksiannossa olisi
määritelty tarkemmin tulevan rahaston tarkoitus ja toimiala (vrt. Olympiarahasto). Vaihto-
ehtoon on mahdollista palata, mikäli tässä selvityksessä ehdotettu etenemistapa ei johda
tuloksiin.

2 Vuoropuhelun vahvistamisen hyödyt

”Yksityisen ja julkisen rahan yhteistyöllä on Suomessa pitkät ja hyvät perinteet kulttuurialalla. Apurahasäätiöt haluavat toiminnalleen vaikuttavuutta ja valtiovalta kumppaneita. Siten on ihmeellistä, ettei tällaista konkreettista yhteistyöelintä tai toimintatapaa ole aiemmin luotu. Sellaisen suunnitteleminen nyt on vahva viesti halusta tehdä asioita yhdessä, paremmin ja vaikuttavammin kaikkien yhteiseksi hyväksi.”

Säätiöt ja rahastot ry:n toimitusjohtaja, dosentti Liisa Suvikumpu 11.12.2019

Käsitykseni uuden säätiön tarpeellisuudesta vahvistamaan julkisen ja yksityisen kulttuuri-rahoituksen välistä vuoropuhelua muotoutui käymieni taustakeskustelujen ja tutkimieni aineistojen perusteella.

Selvityshenkilön ominaisuudessa kävin keskusteluja luovia aloja, taidetta ja kulttuuria tukevien apurahasäätiöiden asiamiesten ja toimitusjohtajien kanssa. Kokoonnuimme lisäksi kulttuuriministerin kutsusta keskustelemaan yleisemmällä tasolla julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lisäämisen mahdollisuuksista. Tämän lisäksi keskustelin vastuuministeriöiden (opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö), ministereiden ja virkamiesten sekä mm. säätiöiden kattojärjestön Säätiöt ja rahastot ry:n edustajan kanssa. Kuulemieni asiantuntijoiden joukkoon kuului lisäksi hallinnonalan virastojen virkamiehiä, tutkijoita, muutamia järjestöjen edustajia sekä sijoitusalan ammattilaisia. Tutustuin vielä erilaisiin hankkeisiin, joissa valtio on ollut käynnistämässä uutta toimintaa vastinrahakeräyksiin. Käsitykseni alan rahoitustarpeesta nojaa osin työkokemukseeni valtionavustusten esittelijänä sekä luovien toimialojen valtakunnallisen verkoston koordinaattorina. Luovien alojen toimijoita (kehittäjiä, taiteilijoita) olen lisäksi kuullut hiljattain laatiessani eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle raporttia alan työskentelyolosuhteiden kehittämisestä.

Luova osaaja on tottunut avustuskysymyksissä asioimaan monella luukulla. Riippuen rahoitettavan toiminnan luonteesta, ja hakijan kyvystä taipua sisällöllisesti erilaisiin hankkeisiin, voi valittavana olla parhaimmillaan kymmeniä ellei peräti satoja erilaisia avustuskanavia ja tukimuotoja. Rahoituskanavien runsaus aiheuttaa alalla pääsääntöisesti kahdenlaisia

tuntoja: yhtäällä kaivataan pysyvästi ns. yhden luukun -periaatetta (ja kärsitään jatkuvien hakemusten laatimisen aiheuttamasta kuormituksesta) toisaalla osataan hyödyntää kanalien runsautta toiminnan kehittämisessä. Käytävissä olevien määrärahojen painopisteet, rakenteiden puuttuminen tietyiltä taiteen aloilta, käytännön työelämän haasteet sekä historian kuluessa muovautuneet avustustasot ylläpitävät jatkuvaa keskustelua siitä, kohdellaanko luovuudesta toimeentulonsa saavia toimijoita tasa-arvoisesti.

Yksittäisiä katvealueita ja puutteita rahoitusjärjestelmästä löytyi taustakeskustelujen aikana useita sekä luovien alojen että taiteen ja kulttuurin parista. Tunnistettuja kipupisteitä ovat mm. kansainvälistymiseen tarvittavien avustusten taso ja toimivuus, eräät marginaalissa olevat taiteen alat, vapaan kentän ammattilaisten ja ammattilaisryhmien heikko asema, luovien toimialojen kasvua rajoittava ”kuolemanlaakso-vaihe”³⁰ jne. Entuudestaan kompleksisena pidetyn rahoitusjärjestelmän kasvattamista jälleen yhdellä uudella apurahaluukulla ei juuri kukaan kuitenkaan nähnyt em. ongelmien ratkaisuksi. Keskusteluissa esille nousi jälleen kysymys mittakaavasta: voitaisiinko pienellä rahastolla vaikuttaa nykyisen rahoitusjärjestelmän puutteisiin? Yhden avustuskatveen korjaaminen ei täyttäisi rahastoavaukselle hallitusohjelmassa asetettuja odotuksia.

Uusien tukimuotojen kohdalla on hyvä muistaa, että aloitteita saadaan myös nykyisen järjestelmän ulkopuolelta. Rahoittajien kansainvälisessä verkostossa on käyty keskustelua siitä, että kulttuurintukijoiksi tulee kaiken aikaa uusia yksityisiä lahjoittajia, joiden mukanaan tuomat pääomat voivat olla hyvinkin huomattavia³¹. Näiden lahjoittajien tulee ymmärtää toimeliaisuutensa vaikutukset koko järjestelmään ja myös tätä ymmärrystä voidaan edistää vahvistamalla rahoituskentän itseymmärrystä ja parempaa verkottumista.

Taustakeskustelut ja erilaisten ennakkotapausten tutkiminen johtivat lopulta ymmärrykseen siitä, että toimiakseen kokonaisuutena vaikuttavammin ja kattavammin rahoitusjärjestelmä tarvitsisi enemmän rahoittajien välistä vuoropuhelua. Vuoropuhelun lisäämisen painetta lienevät kasvattaneet aiemmat kokemukset yhteistyöstä, hyvät ja huonot, joita erilaisten yhteishankkeiden yhteydessä on saatu. Yhteistyön lisäämistä kannattivat käytännössä kaikki keskustelukumppanit, mutta kysymys siitä kuinka tämä tulisi tehdä, jakoi hieman mielipiteitä.

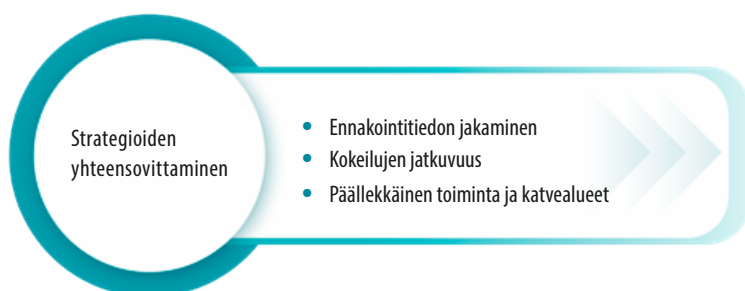
Keskustelujen seurauksena minulle selvisi, että kaivattua vuoropuhelua oli syytä avata konkreettisten esimerkkien kautta. Toivon seuraavien esimerkkien tekevän näkyväksi

30 Tästä rahoitustarpeesta keskustelin erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön neuvottelevan virkamiehen Petra Tarjanteen ja Kulta ry:n pääsihteeri Rosa Meriläisen kanssa. Kyseessä on luovan alan yrityksen siirtymävaiheen rahoitus – hetki, jolloin alkurahoitus on käytetty, mutta rakenne ei vielä kannallaan ja kasvu ei käynnistynyt.

31 Asiaan on pureuduttu tarkemmin säätiöalan globaalin verkoston WINGS:n julkaisussa.

myös sen, että laadukkaan vuoropuhelun käyminen edellyttää riittävästi valmistelevia resursseja ja toimii parhaiten, kun tehtävälle on omistettu oma organisaationsa.

2.1 Strateginen yhteistyö

Strategisen yhteistyön tarve lähtee ajatuksesta, että taloudelliset resurssit eivät tulevalle vuosikymmenellä kasva ja saattavat huonoimmassa skenaarioissa jopa heikentyä ratkaisevasti. Strategioiden yhteensovittamisella on merkitystä paitsi muutoksiin varautumisen näkökulmasta myös laajemmin rahoituskentän nykyisen hajonnan sekä resurssien järkevän kohdentamisen vuoksi.

Strateginen yhteistyö on konkreettisesti esim. ennakointitiedon jakamista rahoituskehityksestä ja alakohtaisista trendeistä, osallistujien tulossa olevista selvityksistä, hankkeista ja suunnitelmista, politiikan painopisteiden muutoksista jne. Se on myös avointa keskustelua roolituksista, kuten alkurahoituksen ja jatkuvuuden turvaamiseen liittyvästä työkierrosta sekä erilaisista rahoittajaprofiileista. Tätä tiedon jakamista voidaan havainnollistaa kysymyksillä, jotka osin koskevat myös säätiöiden vastuullista varainkäyttöä³²:

- Mikä nykyisin tuettu toiminta edellyttää lisää resursseja tulevaisuudessa?
- Mitä nousevia aloja ja näköpiirissä olevia rahoitustarpeita on ilmaantumassa?
- Millä osa-alueella on ongelmallista päällekkäisyyttä?
- Miten julkinen talous ja markkinat kehittyvät?
- Miten lisätä nykyrahoituksen vaikuttavuutta?
- Jääkö joitakin alueita kokonaan hoitamatta?

Tiedon jakamisella yli organisaatio- ja hallintorajojen ehkäistään rahoittajien eristytymistä ja lisätään rahoituspäätösten johdonmukaisuutta. Julkisen ja yksityisen

32 Säätiön kestävä varainkäyttö. Toim. Hohti, Kilpinen. Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta (2012)

kulttuurirahoituksen asiakaskunta on pitkälti yhteneväinen eikä taide- ja kulttuuripoliittisten avausten tekemisestä pitäisi muodostua kilpailukenttää.

Strategioiden yhteensovittamisessa on kyse vapaaehtoisuudesta. Säätiöt tekevät itsenäiset strategiset valintansa noudattaen sitä linjaa, joka viime kädessä parhaiten toteuttaa säätiön säädekirjan määrittelemää tarkoitusta. Kaikkia rahoittajia koskettaa kuitenkin yhteinen vastuu mahdollisimman kestävästä ja tarkoituksenmukaisesta resurssien käytöstä. Säätiörahoituksen osuus kulttuurin kokonaistuesta on mittakaavaltaan siinä määrin merkittävää, että vastuullisen varojenkäytön näkökulmasta säätiöillä on velvollisuus olla mahdollisimman hyvin perillä valtionhallinnon samalla sektorilla harjoittamasta politiikasta. Sama koskee valtiota, jonka vastuulla on julkisten varojen tarkoituksenmukainen käyttö.

Vuoropuhelu voi muuttua myös yhteiseksi visiotyöksi yksittäisten toimi- ja taiteenalojen kehittämisestä aina hallinnonalan suuriin kansallisiin kehittämiskysymyksiin. Merkittävimpien rahoittajien keskinäisellä koordinaatiolla on vaikutusta ymmärryksen syvenemiseen käynnissä olevista kehityskuluista ja eri ilmiöiden kytköksistä toisiinsa. Valtionhallinnon toiminnan tunteminen auttaa yksityistä sektoria oman rahoittajaroolin määrittelyssä ja sitä kautta myös omien tavoitteiden asettamisessa. Sama tietenkin myös toisin päin.

Yhteisen tilannekuvan rakentamista vaikeuttaa käytettävissä olevien tilastotietojen pirstaleisuus ja vaikea vertailtavuus. Tietoperustan kehittämisen haasteet käyvät seikkaperäisemmin ilmi opetus- ja kulttuuriministeriön tuoreesta taiteen ja kulttuurin toimialan tilasto- ja tietoperustaa koskevasta raportista, joka oli tätä selvitystä laadittaessa vielä taittovaiheessa. Raportissa todetaan, että tärkein edellytys tietoperustan kehittymiselle *”on tiedon arvostaminen niin paljon, että siihen käytetään myös aikaa, vaivaa ja rahaa. Tieto ei ole erillinen prosessi ja kehittämiskohde, vaan elimellinen osa politiikan välineiden suunnittelua”*³³.

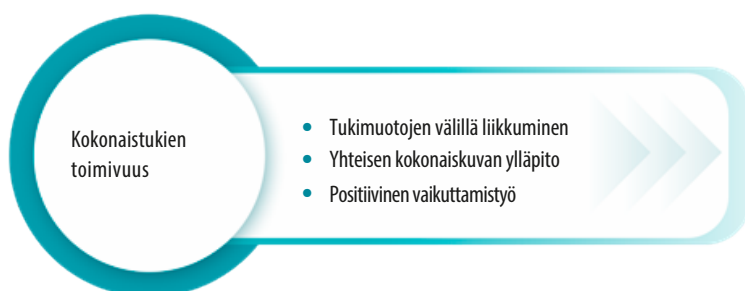
Strateginen yhteistyö vaatii riittävästi resursoitua ja huolellista valmistelua, sillä toimijoita ja asiakokonaisuuksia on paljon, eivätkä kenenkään voimavarat yksin riitä kaiken tiedon kokoamiseen ja analysointiin.

Esimerkki: Talouden uhkakuvien toteutuessa julkista kulttuurirahoitusta joudutaan sopeuttamaan käytettävissä oleviin varoihin. Tilannetta hankaloittaa, että apurahasäätiöt eivät ole halukkaita ottamaan vastaan nykyisen perusrahoituksen piirissä olevia toimintoja. Strateginen yhteistyö voisi toteutua siten, että mahdolliset pakolliset leikkaukset kohdistetaan kehittämistoimintaa tukeviin harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin. Yksityinen sektori

33 Taiteen ja kulttuurin toimialan tilasto- ja tietoperusta. Siltanen, Kirsi (2020). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu. Julkaisusarjan numero ei vielä tiedossa selvityksen laadintahetkellä.

voisi tällöin pohtia rahoitustaan ottamalla huomioon julkisella puolella päättyvät kehittämiskokonaisuudet ja niiden tähänastiset tulokset³⁴.

2.2 Kokonaistukien toimivuus

Avustusjärjestelmän kokonaisuuden kehittämisestä hyötyvät kaikki. Yhteen tuotu tieto koko rahoitusjärjestelmän toimivuudesta auttaa myös sen kehittämisessä ja mahdollistaa osallistujien oman kehittämistyön. Luovilla aloilla työskentelevät nostavat itse esiin erityisesti freelancereiden ja palkansaajien väliset eriarvoistavat tekijät sekä työvoimapolitiittisen aseman:

”Työntekijäluokkien eriarvoisuus satuttaa pätkätyöläistä. Täysin samaa työtä vakituisena ja freelancerina tekeviä ihmisiä kohdellaan etujen suhteen äärimmäisen epätasa-arvoisesti. Lomat, työterveyshuolto, opintovapaat, täydennyskoulutus ja lasten hankkiminen... Mitkään näistä edellä mainituista asioista, jotka katsotaan kuuluvan työntekijän perusoikeuksiin, eivät toteudu freelancereiden pestissä.”³⁵

Rahoittajilla on tärkeä rooli toimintaympäristön kehittäjinä ja vaikutusvaltaisina toimijoina kulttuurikentässä. Laajemmat taide- ja kulttuuripoliittiset kehittämiskysymykset kuten luovan työn tekijöiden asema, verokohtelu laaja-alaisesti (tekijät ja tukijat), itsensä työllistäjien työttömyys- ja sosiaaliturva, eläkkeiden kertyminen, alan yhteiskunnallinen arvostus jne. ovat jaettuina kiinnostuksen ja kehittämistyön kohteita.

Yhteiseltä arvopohjalta käytävä vuoropuhelu mahdollistaa laajan positiivisen vaikuttamistyön suomalaisen luovuuden, taiteen ja kulttuurin yhteiskunnallisesta merkityksestä.

34 Hieman tähän suuntaan on viitannut kulttuuriministeri Hanna Kosonen Lännen Medialle 26.1.2020 antamassaan haastattelussa.

35 Petäjäjärvi Krista, Huntus, Antti. Luovat kuulemiset. Artikkelit tulevaisuusvaliokunnan julkaisussa Suomen luova potentiaali – Ratkaisuja ilmastokriisin aikakaudelle. Tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 11/2018.

Tiedonvaihto asiakaskunnan tilanteesta rikastaa myös sitä, miten taide- ja kulttuuripoliittiset sekä lainsäädännölliset prosessit edistyvät. Eräs rahoittajien yhteinen ja pysyvä kehittämiskohde voisi olla kokonaan uusien rahoituslähteiden löytäminen.

Esimerkki: Yhteiskehittämisen kohteena voisi olla aikaan saada kokeilu ns. sivistysvähenyksestä, jonka kohteena olisi luovien alojen ja kulttuuritoiminnan tukeminen säätiöiden kautta (vrt. yliopistoille tehtävät lahjoitukset tutkimuksen ja taiteen hyväksi). Kokeilu voisi toimia kannustimena tulevaisuuden lahjoituksille ja lisätä tietoa mahdollisuuksista kasvatata tätä kautta alan kokonaisrahoitusta tulevaisuudessa. Kokeilu voitaisiin toteuttaa määraaikaisena ja toteuttaa yhteistyössä verohallinnon kanssa

2.3 Suuret kulttuurihankkeet

Apurahasäätiöitä sekä valtiota lähestytään aika-ajoin ns. suurilla kansallisilla kulttuurihankkeilla, jotka tulevat vuotuisen budjettisuunnittelun ulkopuolelta. Hankkeiden esittely tapahtuu tällöin usein tavallisten hakumekanismien ulkopuolella ja jokainen rahoittaja ottaa vastaan (tai käännyttää) esittelydelegaatiot oman toimintaperiaatteensa nojalla asian merkittävyydestä riippuen.

Suurten hankkeiden käsittelyssä keskeistä on riittävä valmistelu-aika ja -työ, hallitut päätösprosessit sekä riskien jakaminen. Julkisen ja yksityisen yhteinen kehittämisalusta voisi tuoda näiden suurten kulttuurihankkeiden esittelyyn sujuvuutta ja nopeuttaa niiden käsittelyaika. Päätöksentekoa alusta ei mahdollistaisi, mutta tarvittaessa siltä käsin voitaisiin koordinoita esim. aiesopimusten syntyä ilmaisemaan yhteistä tahtotilaa. Valtion näkökulmasta tämä olisi mahdollista toteuttaa sisällyttämällä tällaisiin aiesopimuksiin erillinen eduskuntaehto.

Tiiviimpi yhteistyö kansallisesti merkittävien hankkeiden kohdalla mahdollistaisi myös lisäselvitysten teettämisen, johon pienemmän rahaston omakin varallisuus riittäisi.

Esimerkki: Kansallisesti merkittäviä kulttuurihankkeita ilmaantuu käsittelyyn säännöllisin väliajoin. Suomen Taiteilijaseura on yhteistyössä kuuden jäsenliittonsa kanssa tilannut selvityksen Kuvataiteen talo -hankkeesta ja saanut siihen opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämisavustusta. Hankkeen toimintakonseptia hiotaan parhaillaan jatkoavustuksen turvin³⁶. Kuvataiteen talo -hanke voisi toimia esimerkkinä suuresta kansallisesta kulttuurihankkeesta, jonka kustannuksiin varautuminen ja toteuttamiskelpoisuuden arviointi voisi tapahtua yhteisellä kehittämisalustalla.

³⁶ Suomen Taiteilijaseuran on uutisoinut Kuvataiteen talo -hankkeen etenemisestä verkkosivuillaan.

3 Ehdotukset toimenpiteiksi

”Säätiöt päättävät itsenäisesti apurahoistaan vankasti kunnioittaen lahjoittajiensa tahtoa. Jotta näillä päätöksillä olisi yhteiskunnassamme kauaskantoisempia vaikutuksia, hyvä vuoropuhelu ja sitä kautta toimiva yhteistyö julkisen vallan kanssa on entistä tärkeämpää. Viisasta olisi kyetä luomaan yhteisesti vakautta ja visioita myös yli poliittisten vaalikausien.”

Suomen kulttuurirahaston asiamies, apurahat ja kulttuuri Juhana Lassila
31.1.2020

Selvitystyöni perusteella ehdotan, että uuden luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston perustamisen lähtökohtana on uusi säätiö. Yksityisoikeudellisen säätiön on mahdollista toimia neutraalina julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen vuoropuhelua edistävänä alustana ja vahvistaa toiminnallaan molempien rahoitussektoreiden strategisuutta ja vaikuttavuutta. Säätiön on mahdollista toimia myös suurten kansallisten kulttuurihankkeiden valmistelussa fasilitaattorina ja yhteistyön koordinaattorina. Parhaimmillaan siellä voitaisiin sopia myös hyvien toimintojen vaalikaudet ylittävästä yhteisrahoituksesta.

Asiassa on syytä edetä siten, että opetus- ja kulttuuriministeriö kutsuu jatkoneuvotteluihin uuden säätiön perustamisesta ne apurahasäätiöt, jotka periaatetasolla hyväksyvät ehdotetun säätiön toiminnan tarkoituksen ja toimintatavat ja kykenevät sitoutumaan ehdotettuun vastinrahoitukseen. Kutsuttavien säätiöiden valinnan tukena voidaan pitää esim. Säätiöt ja rahastot ry:n eniten taidetta ja kulttuuria tukea myöntäneen jäsensäätiöiden joukkoa. Uuden säätiön sääntöluonnos ja nimiehdotus (Luovuuksirahasto) esitetään tässä käytävien neuvottelujen pohjaksi.

3.1 Ehdotukset

Seuraavassa on selvityshenkilön ehdotukset tiivistetysti sekä lisäksi joukko suosituksia.

Ehdotus 1: Selvityshenkilö ehdottaa, että julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen vuoropuhelua, yhteistyötä ja vaikuttavuutta edistämään perustetaan pysyvä säätiö.

Perustelu: Julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen vuoropuhelun parantaminen edellyttää riittävästi resursoitua ja huolellista valmistelutyötä sekä kokemusta neutraalista alustasta. Tähän tehtävään soveltuu parhaiten julkisen ja yksityisen sektorin yhdessä perustama toiminnallinen säätiö, jonka varallisuudesta osa sidotaan em. käyttötarkoitukseen. Pitkällä aikavälillä, pääoman karttuessa, säätiön omaa varallisuutta voidaan ohjata myös suoraan suomalaisen luovuuden, taiteen ja kulttuurin hyväksi, jolloin säätiön sääntöjen tulee mahdollistaa myös harkinnanvarainen tukien jakaminen.

Ehdotus 2: Selvityshenkilö ehdottaa, että opetus- ja kulttuuriministeriö kutsuu säätiön perustajiksi ne suomalaiset taiteen ja kulttuurin apurahasäätiöt, joiden johto hyväksyy tässä selvityksessä ehdotetun sääntöluonnoksen säätiön toiminnan tarkoituksesta ja varainkäytöstä jatkoneuvottelujen pohjaksi, ja jotka kykenevät sitoutumaan säätiön peruspääoman muodostamiseen erikseen sovittavalla vastinrahoitusperiaatteella. Kuluvalla hallituskaudella yhteisarvoltaan enintään 30 miljoonan euron peruspääoma vastinrahoitusosuksiin (pääomasitoumukset) sovitaan yhteisesti ennen säätiön perustamista. Säätiön toiminta on mahdollista käynnistää myös pienemmällä pääomalla, joka kuitenkin on riittävän suuri mahdollistamaan tehokkaan alun.

Perustelu: Säätiön perustamisen tulee olla avoin prosessi. Suomessa on kymmenittäin taidetta ja kulttuuria tukevaa apurahasäätiötä, joilla on teoriassa mahdollisuus lähteä mukaan uuden säätiön perustamiseen. Selvityshenkilö pitää perustettavan säätiön toiminnan tarkoituksen kannalta järkevänä, että erityisesti ne säätiöt, joilla on oman avustus- ja hanketoimintansa kautta merkittävä kulttuuripoliittinen vaikuttajarooli yhteiskunnassa osallistuisivat uuden säätiön perustamiseen.

Ehdotus 3: Selvityshenkilö ehdottaa, että säätiön hallituksen puheenjohtajaksi kutsutaan aina istuva kulttuuriministeri.

Perustelu: Toteuttaakseen hallitusohjelman tavoitetta on perustettavalle rahastolle haettava mahdollisimman korkea profiilia ja vaikuttavuutta. Poliittisella johdolla on käytävissään eniten liikkumavaraa julkisen kulttuurirahoituksen suhteen, joten parannukset alan lainsäädäntöön sekä yleiseen rahoitustasoon etenevät tehokkaimmin.

Ehdotus 4: Selvityshenkilö ehdottaa, että uusi rahasto ei toimi kuten perinteiset apurahasäätiöt, joilla pääoman tuotot jaetaan säännöllisesti harkinnanvaraisena tukena hakemusten perusteella. Rahasto voi sen sijaan toimia alustana, jossa uusista kulttuurihankkeista sovitaan aietasolla ja rahoituspäätökset tehdään tämän jälkeen säätiön sidosryhmien omissa hallintoelimissä. Säätiön toimitusjohtaja tai hallituksen jäsenet voivat tuoda uudet hankkeet säätiön hallituksen käsittelyyn. Aloitteet voivat tulla joko toimijakentältä, säätiön perustajilta tai tärkeimmiltä sidosryhmiltä.

Perustelu: Hallitusohjelmassa rahasto on määritelty pitkän aikavälin investoinniksi. Lyhyellä aikavälillä säätiön vaikuttavuus perustuu sen rooliin julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen yhteistyön tehostajana. Mikäli säätiöstä halutaan myöhemmin rakentaa vaikuttava rahoitusinstrumentti (pääomittamalla sitä yhä uudelleen) tulee sen säännöt rakentaa tätä vaihtoehtoa silmällä pitäen. Säännöissä on tärkeä huomioida kuinka paljon (vähän) varallisuutta käytetään tarkoituksen toteuttamiseen vuosittain.

Ehdotus 5: Selvityshenkilö ehdottaa, että uuden säätiön yhteydessä kokeillaan määräaikaisesti ns. sivistysvähennystä eli verovähennysoikeutta säätiöille tehdyille yksityishenkilön lahjoituksille.

Perustelu: Kulttuurirahoitusta ja etenkin rahoituslähteitä tarvitaan tulevaisuudessa lisää. Kyse olisi kontrolloidusta kokeilusta, jossa pilotoitaisiin rahastolle tehtyjen yksityisten lahjoitusten verovähennysoikeutta myös yksityishenkilöille (vrt. lahjoitusvähennys yliopistoille ja korkeakouluille). Lahjoituksille tulisi asettaa yläraja ja kokeilun tarkoituksena olisi selvittää millä tavoin vähennysoikeus lisäisi yksityisten lahjoittajien aktiivisuutta taiteen ja kulttuurin tukemiseen. Muutos voitaisiin toteuttaa tuloverolain lisäyksellä ja toteuttaa kuten perustulokokeilu ensin erillisillä ja määräaikaisena.

3.2 Luonnosehdotus perustettavan säätiön säännöiksi

Oheista uuden säätiön sääntöluonnosta ehdotetaan ainoastaan pohjaksi vastinrahokumppaneiden kanssa käytäville neuvotteluille. Sääntöluonnos on laadittu patentti- ja rekisterihallituksen mallisääntöjen pohjalta. Säätiöllä olisi mahdollista olla myös kaksiportainen hallintomalli eli hallituksen lisäksi myös hallintoneuvosto tai valtuuskunta. Tällainen malli voisi palvella säätiötä mm. varainkeruussa, verkostoitumisessa ja valvonnassa. Asiasta voidaan sopia ja sellainen voidaan lisätä sääntöihin luonnosta käsiteltäessä.

1 §

Säätiön nimi ja kotipaikka

Säätiön nimi on Luovuusrahasto-säätiö (ruotsiksi Fond för Kreativitet sr, englanniksi Fund for Creativity) ja kotipaikka Helsinki

2 §

Tarkoitus

Säätiön tarkoituksena on vahvistaa julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen välistä vuoropuhelua ja strategista yhteyttä. Säätiön tarkoituksena on tunnistaa ja tukea luovien alojen ja kulttuurin rahoitusjärjestelmän kehittämistarpeita sekä tukea tarvittaessa suoraan näiden alojen kansallisesti merkittäviä kehittämishankkeita.

3 §

Tarkoituksen toteuttaminen

Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö 1) käy jatkuvaa keskustelua julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen kesken 2) tunnistaa ja tuo yhteen kansallisesti merkittävien hankkeiden rahoittajia 3) valmistelee ja tukee yhteisten kulttuurihankkeiden toteutumista 4) harjoittaa tarkoitustansa edistävää julkaisu-, tutkimus- ja tiedotustoimintaa 5) myöntää vastikkeetonta rahoitusta tarkoitustaan edistäviin hankkeisiin. Rahoitettavan toiminnan ja sen tulosten on oltava avoimesti hyödynnettävissä.

4 §

Säädepääoma ja säätiön varat

Säätiön säädepääomaksi on luovutettu x euroa.

Säätiön varainhoidon on oltava suunnitelmallista. Säätiö voi käydä kauppaa osakeomistuksillaan. Sijoittamisessa tulee noudattaa vastuullisen sijoittamisen periaatteita.

Säätiöllä on oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja sekä kartuttaa omaisuuttaan muillakin tavoin, ei kuitenkaan harjoittamalla liiketoimintaa.

Säätiö voi käyttää vuosittain peruspääomansa tuoton lisäksi enintään 5% edellisen tilikauden lopussa olleesta peruspääomastaan omaan toimintaansa ja myöntämäänsä vastikkeettomaan rahoitukseen.

5 §

Hallitus

Säätiön asioita hoitaa ja sitä edustaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan valittu hallitus, johon kuuluu puheenjohtaja mukaan lukien seitsemän (7) jäsentä. Hallituksen jäsenten on tunnettava ja edustettava julkista ja yksityistä luovien alojen ja kulttuurin rahoituskenttää.

Hallituksen toimikausi alkaa vuosikokouksen päättymisestä. Ensimmäisen hallituksen toimikausi päättyy vuoden _____ vuosikokouksen päättyessä.

Säätiön hallituksen jäsenet valitsee säätiön perustaja.

Hallitus kutsuu puheenjohtajaksi kulloinkin virassa olevan kulttuuriministerin ja valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan kunkin vuoden ensimmäisessä kokouksessa.

Hallitus täydentää itse itseään. Hallituksen jäsenen toimikausi on kolme (3) kalenterivuotta. Säätiön hallituksen jäsenyys voi yhtenä tai useampana jaksana jatkaa enintään yhdeksän (9) kalenterivuotta.

Hallituksen tehtävänä on säätiölaissa säädetyn lisäksi päättää myönnettävistä vastikkeettomasta rahoituksesta, siihen liittyvistä ehdoista ja seurannasta. Hallitus ottaa ja erottaa säätiölle säätiölain tarkoittaman toimitusjohtajan ja muut tarpeelliset toimihenkilöt.

6 §

Hallituksen kokous

Kutsu hallituksen kokouksiin toimitetaan todistettavalla tavalla kirjallisesti kullekin jäsenelle vähintään viisi päivää ennen kokousta. Muut tiedonannot hallituksen jäsenille toimitetaan samalla tavalla.

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta.

Hallitus on päätösvaltainen, kun saapuvilla on enemmän kuin puolet hallituksen kaikista jäsenistä.

Päätökset tehdään yksinkertaisella ääntenemmistöllä, mikäli näistä säännöistä ei muuta johdu. Äänten mennessä tasan ratkaistaan vaalit arvalla, mutta muissa asioissa tulee päätökseksi se mielipide, johon kokouksen puheenjohtaja on yhtynyt.

Hallituksen kokouksista on laadittava pöytäkirja, johon merkitään tehdyt päätökset ja tapahtuneet äänestykset. Pöytäkirjan allekirjoittaa kokouksen puheenjohtaja ja vähintään yksi kokouksessa siihen valittu jäsen.

7 §

Hallituksen jäsenten palkkio

Hallituksen jäsenille saadaan maksaa kohtuullinen kokouspalkkio ja kohtuullinen palkkio säätiön hyväksi tehdystä muusta työstä.

8 §

Vuosikokous

Hallitus kokoontuu vuosikokoukseen kunkin vuoden toukokuun loppuun mennessä.

Vuosikokouksessa on:

- 1) käsiteltävä tilintarkastuskertomus, vahvistettava hallituksen toimintakertomus ja tilinpäätös,
- 2) päätettävä talousarviosta kulumassa olevalle vuodelle,
- 3) määrättävä kokouspalkkion suuruus sekä
- 4) valittava tilintarkastaja ja varatilintarkastaja.
- 5) valittava hallituksen jäsenet, mikäli perustaja ei ole niitä määrääjässä valinnut.

9 §

Toimitusjohtajan tehtävät ja säätiön nimen kirjoittaminen

Toimitusjohtajan tehtävänä on säätiölaissa säädetyn lisäksi huolehtia rahoituspäätösten valmistelusta, esittelystä ja toimeenpanosta.

Säätiön nimen kirjoittavat hallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja yhdessä tai toinen heistä yhdessä hallituksen jonkun muun jäsenen kanssa.

Hallitus voi oikeuttaa säätiön toimihenkilön tai muun henkilön kirjoittamaan säätiön nimen yhdessä hallituksen puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan kanssa.

10 §

Tilikausi ja tilintarkastus

Säätiön tilikausi on kalenterivuosi. Tilit ja hallituksen kertomus säätiön toiminnasta edellisellä vuonna on annettava helmikuun loppuun mennessä tilintarkastajalle, jonka on annettava kertomuksensa maaliskuun kuluessa.

Säätiön hallitus valitsee kutakin tilikautta varten kaksi (2) tilintarkastajaa, joiden tulee olla KHT-tilintarkastajia tai KHT-yhteisö.

11 §

Vuosiselvitysten ja ilmoitusten tekeminen Patentti- ja rekisterihallitukselle

Oikeaksi todistetut jäljennökset tuloslaskelmasta ja taseesta liitteineen, tase-erittelyistä sekä toiminta- ja tilintarkastuskertomuksista on kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä toimitettava Patentti- ja rekisterihallitukselle.

Hallituksen jäsenen ja nimenkirjoittajien vaihtumisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus Patentti- ja rekisterihallituksen säätiörekisteriin.

12 §

Sääntöjen muuttaminen ja säätiön lakkauttaminen

Säätiön sääntöjä voidaan muuttaa, mikäli vähintään 2/3 hallituksen kaikista jäsenistä sitä kannattaa ja muutokselle on saatu opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksyntä. Sääntömuutokselle on saatava Patentti- ja rekisterihallituksen vahvistus.

Säätiön lakkauttamisesta päätetään samassa järjestyksessä.

13 §

Jos säätiö lakkautetaan, käytetään säätiön varat säätiön hallituksen päättämällä tavalla sääntöjen 2 §:ssä mainittuun tarkoitukseen.

4 Visio

”Rauhattomuus, epävakaus ja lyhytjänteisyys ovat leimanneet elämää niin maailmalla kuin Suomessa. Niille on nyt luotava vastavoimia. Tarvitsemme enemmän rauhaa, vakautta ja pitkäjänteisyyttä.”

Tasavallan presidentti Sauli Niinistön uudenvuodenpuhe 1.1.2020

Esitän lopuksi vision siitä, mitä yhteisellä vaikuttamistyöllä olisi mahdollista saada aikaiseksi, jos kulttuurialalla löydettäisiin uudenlainen kiinnittyminen yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Viime vuosikymmenellä etenkin taiteen ja kulttuurin hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia kartoittavat tutkimukset, raportit ja kehittämisprojektit ovat saaneet myönteistä medianäkyvyyttä. Kannanotot monipuolisen taide- ja kulttuurielämän vaikutuksista mm. maaseudun elinvoimaisuuteen, kaupunkikehityksen vauhdittumiseen ja innovaatioympäristöjen syntyyn voi niin ikään nähdä osana alan lisäarvokeskustelua. Nostot ja uutisoinnit voi myös tulkita yrityksenä herättää poliittiset päättäjät sekä viranhaltijat huomaamaan taiteen ja kulttuurin kaikkia yhteiskunnallisia sektoreita läpileikkaavat merkityssisällöt.

Tämä lisäarvokeskustelu ei kuitenkaan ole johtanut merkittävien uusien poikkihallinnollisten rakenteiden tai tukimuotojen syntyyn – ainakaan toistaiseksi. Uudet tuet ovat jääneet euromääräisesti pieniksi. Asian voi todentaa tarkastelemalla esimerkiksi investointeja taiteen hyvinvointivaikutusten kehittämiseksi sosiaali- ja terveyssektorilla³⁷. Vaatimattomat luvut voisi äkkipäätä tulkita merkiksi ministeriöiden siiloutumisesta, mutta todellinen syy lienee julkisen talouden tunnetusti pienessä liikkumavarassa.

Vuosikymmenen vaihtuessa lisäarvokeskustelu on vähitellen alkanut kiinnittyä kokonaan uuteen ja toistaiseksi kaikkein laajimpaan arvokeskusteluun, joka koskee, ei vähempää

³⁷ Terveyttä ja hyvinvointia edistävää kulttuuri-toimintaa sekä alan kehittämistä tuetaan sosiaali- ja terveysministeriön terveyden edistämisen momentilta. Vuonna 2020 määrärahaa on jaossa 370.000 euroa.

kuin hyvinvointiyhteiskunnan koossa pysymistä. Kyse ei oikeastaan ole enää lisäarvoilla tapahtuvasta todistelusta vaan koko alan tuomisesta ajankohtaisimman yhteiskuntapolitiittisen keskustelun ytimeen.

Ajatus siitä, että kulttuurityöllä on yhteiskuntaa vakauttava ja demokratiaa vahvistava vaikutus on tunnustettu ja hyväksytty muutamissa kansainvälisissä sopimuksissa, joihin Suomi on sitoutunut. Tämä käy ilmi mm. eduskunnan vuonna 2017 hyväksymästä puiteyleissopimuksesta kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä (ns. Faron sopimus)³⁸. Unescon kansainvälisen aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksen toimeenpanossa on jo puolestaan kyetty konkretisoimaan sitä, mistä tuossa vakauttavassa vaikutuksessa on kyse. Museovirasto on nostanut kansalliseen aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon kulttuuri-ilmiöitä, jotka luonteeltaan ovat ihmisiä yhteen tuovia, ennakkoluuloja purkavia ja vuorovaikutusta edistäviä. Ilmiöitä, jotka korostavat jokaisen oikeutta osallistua ja olla osallinen suomalaisesta kulttuurista. Tällaisia ilmiöitä ovat esim. lasten lumileikit, metsäsuuhde ja saunominen. Merkkejä uudesta ajattelusta on nähtävissä myös vaikkapa Helsingin kaupungin päätöksessä ohjata myönteisen erityiskohtelun rahoitusta myös kirjastopalveluihin tavoitteena torjua syrjäytymisen ehkäisyä³⁹.

Julkisessa keskustelussa kulttuurialaa on kuitenkin verraten harvoin, jos ensinkään, hattu kytkeä osaksi laaja-alaista turvallisuuskeskustelua. Tämä siitä huolimatta, että esim. puolustusministeriön strategiapapereissa syrjäytyminen ja eriarvoisuuden lisääntyminen nimetään eräiksi yhteiskunnan sisältä nouseviksi tulevaisuuden uhkatekijöiksi⁴⁰. Samoin moni eurooppalaisten valtioiden sisäistä vakautta viime vuosina horjuttaneista kehityskuluista on alkanut sosiaalisten ja kulttuuristen ilmiöiden alueelta: syrjäytymisen, vihapuheen, rasmin, ääri liikkeiden ja radikalisoitumisen parista. Näiden haitallisten ilmiöiden ennaltaehkäiseminen on teemoittanut myös Suomen Euroopan neuvoston puheenjohtajakauden painopisteitä⁴¹.

Sitra ottaa tuoreimmassa Megatrendit -päivityksessään esille erilaisten jännitteiden lisääntymisen suurten globaalien haasteiden taustalla. Monet tunnistetuista jännitettä luovista ilmiöpareista, kuten vähättely vs. aktivismi, Suomi vs. muu maailma, kansainvälisyys vs. nationalismi, sananvapaus vs. informaatiovaikuttaminen jne. kertovat yhteiskunnan kah-tiajakautumisesta tai vähintään pelosta, että ihmisten erkaantuminen toisistaan kiihtyy

38 Faron sopimus ja aineettoman kulttuuriperinnön sopimus löytyvät esittelyineen Museoviraston verkkosivuilta. https://www.museovirasto.fi/uploads/Kansainvalinen_toiminta/euroopan-neuvoston-puiteyleissopimus.pdf

39 YLE uutsoi Helsingin kaupungin kokeilusta 29.1.2020. Aiemmin tukea oli jo myönnetty kouluille ja varhaiskasvatukseen.

40 Kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisen strategia. Puolustusministeriö. Kirjapaino Keili Oy. 2007.

41 Suomen puheenjohtajakauden painopisteet olivat: Eurooppalaisen ihmisoikeus- ja oikeusvaltiojärjestelmän vahvistaminen, tasa-arvo ja naisten oikeudet, avoimuus ja osallisuus sekä nuoret ja radikalisoitumisen ehkäisy.

entisestään⁴². Näihin jännitteiden purkamiseen kulttuurialan innovaatioilla ja osaamisella on mahdollisuus myönteisesti vaikuttaa.

Kulttuuriala ei kuitenkaan osaa tuotteistaa turvallisuustuotteitaan kuten puolustus- ja aseteollisuusalan suuryritykset. Muuten se alkaisi varmasti koota ja markkinoida suomalaisia osallisuusinnovaatioita (Kaiku-kortti, Erätauko-metodi, kulttuurinen vanhustyö jne.) moderneina monitoimivakauttajina ja kävisi näillä kansainvälistä kauppaa. Monitoimihävittäjien vertailutietojen sijaan olisimme kiinnostuneita näiden ohjelmallisten vakauttajien kyvystä edistää demokratiaa ja osallisuutta sekä lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Kun kyseessä on hyvinvointiyhteiskunnan turvaaminen, olemme valmiita resursoimaan työtä miljardeilla, kuten tulevat hävittäjä- ja laivuehankinnat osoittavat. Suursatsaukset, jotka edellyttävät poliittista konsensusta tai ovat muutoin arkoja julkiselle riitelylle, saavat usein taakseen parlamentaarisia työryhmiä, joilla ennaltaehkäistään kiistojen synty. Poliittisten ryhmien laajalla tuella on mahdollista löytää jopa julkisen talouden jäykistä nivelistä lisää joustoa.

Nykyinen positiivinen vaikuttamistyö, jota sekä taide- ja kulttuurialan järjestöt että rahoittajat kukin tahoillaan tekevät, valuu joiltain osin hukkaan riittävän vakavan äänenpainon ja yhteisen äänen puuttuessa. Taiteen ja kulttuurin yhteiskunnallisen merkittävyyden puolesta on käynnissä useita kampanjoita, joista yksi laajimmista on keskittynyt kulttuurin ja taiteen määrärahojen prosenttiosuuden kasvattamiseen valtion budjetista⁴³. Pysyvää korotusta talousarvioon perustellaan mm. alan tuomalla kasvulla ja sen myönteisenä seurauksena nähdään kansainvälistymisen vauhdittuminen. Kysymys kuuluu: riittävätkö nämä perusteet vakuuttamaan poliitikot julkisen talouden säästöpainneissa?

Vahvimpana perusteena julkisen ja yksityisen kulttuurirahoituksen tiiviimmälle vuoropuhelulle näen yhteisen äänen etsimisen positiiviselle vaikuttamistyölle – ja samalla demokratian vakauttamistyölle. Suuret liikahdukset rakenteissa vaativat suunnitelmallisuutta, yhteistyötä ja viime kädessä myönteistä asenneilmastoa. Tässä on julkisen ja yksityisen rahoitussektorin pitkäjänteisen vaikuttamistyön mahdollisuus.

42 Dufva, Mikko. Megatrendit 2020. Sitra Studies 162. Erweko, Vantaa.

43 Kulttuurirahoituksen nostamisesta prosenttiin tuli puheenaihe 2019 vuoden lopulla ja tähän vetosivat mm. taiteenalojen tiedotuskeskukset.

LÄHTEET

Viitteissä mainittujen verkkolähteiden ja -julkaisujen osoitteet.

- Viite 2. Artikkeliki Veikkaus Oy:n tuottojen negatiivisesta tuloskehityksestä HS 1.11.2019 <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006293310.html>
- Viite 3. Artikkeliki kuntatalouden kriisistä Kuntalehdessä 13.2.2019 <https://kuntalehti.fi/uutiset/talous/kuntatalous-ajatutui-kriisiin-kaksi-kolmesta-kunnasta-teki-negatiivisen-tuloksen/>
- Viite 4. Suomen pankin tiedote maailmantalouden vaimeasta kehityksestä 19.9.2019 <https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/tiedotteet/2019/maailmantalouden-vaimea-kehitys-hidastaa-taloukskasvua-suomessa-jo-tana-vuonna2/>
- Viite 5. Rahapeli-toiminnan tuotto ja tulevaisuuden näkymät. Veikkaus Oy:n varatoimitusjohtaja Velipekka Nummikosen esitys eduskunnan sivistys- ja tiedejaostolle 20.11.2019 <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2019-AK-274653.pdf>
- Viite 7. Taideneuvosto ehdottaa itsensä lakkauttamista ja Taiken vahvistamista. Taiteen edistämiskeskuksen uutinen 12.6.2019. <https://www.taike.fi/fi/uutinen/-/news/1270835>
- Viite 8. Perussuomalaisen media- ja kulttuuripoliittinen ohjelma julkaistiin puolueen verkkosivuilla 30.1.2020 https://www.perussuomalaiset.fi/wp-content/uploads/2020/01/Media-ja-kulttuuripoliittinen-ohjelma_29.1.2020.pdf
- Viite 13. Verkkouutinen Säätiot ja rahastot ry:n kotisivulla 17.5.2019 <https://www.saatiopalvelu.fi/juttuarkisto/tuore-selvitys-saatiot-tukivat-aidetta-ja-kulttuuria-lahes-62-miljoonalla-eurolla-vuonna-2017-kolmessa-vuodessa-tukea-yli-155-miljoonaa.html>
- Viite 14. Suomen kulttuurirahaston strategia on esitelty mm. säätion verkkosivuilla ja Tammenlastuja-lehdessä 4/2019. <https://skr.fi/strategia>
- Viite 15. Opetusministeriön strategia 2020. Opetusministeriön julkaisu 2009:47 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75639/opm47.pdf?sequence=1>
- Viite 17. Yhdistelmä ajantasaisesta talousarviosta valtiovarainministeriön verkkosivuilla. <https://budjetti.vm.fi/indox/sisalto.jsp?year=2020&lang=fi&maindoc=/2020/aky/aky.xml&id=/2020/aky/YksityiskohtaisetPerustelut/29/29.html>
- Viite 19. Säätioiden ja rahastojen neuvottelukunta selvittää säännöllisesti säätiotuen määrää taiteelle ja kulttuurille. Viimeisin selvitys julkaistu 17.5.2020. <https://www.saatiopalvelu.fi/juttuarkisto/tuore-selvitys-saatiot-tukivat-aidetta-ja-kulttuuria-lahes-62-miljoonalla-eurolla-vuonna-2017-kolmessa-vuodessa-tukea-yli-155-miljoonaa.html>
- Viite 20. Konsulttitoimisto MDI selvitti vuonna 2018 AVEKin jakamien tukien vaikutuksia opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämiin luovan kulttuurin valtionavustuksiin. https://www.kopiosto.fi/app/uploads/2018/09/03153206/AVEK_luovan_kulttuurin_m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4rahojen_vaikutukset_raportti_2019.pdf
- Viite 22. Sitaatti poimittu Helsingin yliopiston professori Heikki Halilalta, joka on tutkinut mm. miten säätio-lain säännökset ja säätion säännöt vaikuttavat niiden mahdollisuuteen tukea yliopistojen keräystä. <https://www.saatiopalvelu.fi/juttuarkisto/150-miljoonaa-euroa-vastinrahaa-yliopistojen-varainkeruulle.html>
- Viite 23. Termillä viitataan tässä pääministeri Juha Sipilän hallituskaudella ehdottamaan muutokseen valtio-omistajan roolin vahvistamisesta uutta synnytetessä. <https://valtioneuvosto.fi/document-s/10616/1266558/P%C3%A4%C3%A4ministeri+Sipil%C3%A4n+esitys+tase+t%C3%B6ihin+12.5.2016/cab0abdf-8ca8-42f0-83a0-2875c2c6bfc5/P%C3%A4%C3%A4ministeri+Sipil%C3%A4n+esitys+tase+t%C3%B6ihin+12.5.2016.pdf>
- Viite 24. Suomalainen pääomarahasto IPR.VC keräsi pääomia kasvavaan digitaalisen median sisältöliike-toimintaan ja mukaan osallistui mm. Tekes Pääomasijoitus. <https://ipr.vc/mediasisallot-kiinnostivat-sijoittajia-ipr-vc-paomarahasto-kerasi-20-miljoonaa/>
- Viite 25. Pääministeri Sanna Marinin hallitus otti ohjelmakseen pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelman. Julkaisu löytyy pysyvästi Valtioneuvoston verkkosivuilta. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>
- Viite 31. Asiaan on pureuduttu tarkemmin säätioalan globaalien verkoston WINGS:n julkaisussa. <http://wings.issuelab.org/resources/35973/35973.pdf>
- Viite 34. Hieman tähän suuntaan on viitannut kulttuuriministeri Hanna Kosonen Lännen Medialle 26.1.2020 antamassaan haastattelussa. Lähde luettavissa mm. <https://www.hameensanomat.fi/kulttuuri/oopperajuhlien-ketun-apulaisesta-tuli-isona-tiede-ja-kulttuuriministeri-hanna-kosonen-haluaa-etta-lapset-kaikkialla-suomessa-saavat-kulttuurikokemuksia-1028204/>
- Viite 36. Suomen Taiteilijaseuran uutinen Kuvataiteen talo -hankkeen etenemisestä: <https://artists.fi/ajankoh- taista/uutiset/kaksitoista-taideorganisaatiota-suunnittelee-helsinkiin-yhteista-kuvataiteen-taloa/>

Viite 38. Faron sopimus ja aineettoman kulttuuriperinnön sopimus löytyvät esittelyineen Museoviraston verkkosivuilta. https://www.museovirasto.fi/uploads/Kansainvalinen_toiminta/euroopan-neuvoston-puoteyleissopimus.pdf

Viite 39. YLE uutsoi Helsingin kaupungin kokeilusta 29.1.2020. Aiemmin tukea oli jo myönnetty kouluille ja varhaiskasvatukseen. <https://yle.fi/uutiset/3-11183460>

Osoitteet tarkistettu ja noudettu 31.1.2020

Painetut lähteet:

Dufva, Mikko. Megatrendit 2020. Sitra Studies 162. Erweko, Vantaa.

Hirvi-Ijäs, Maria, Sokka, Sakarias. Suomen taide- ja taiteilijapolitiikka 2019. Cuporen tietovihko 2. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore 2020

Opetusministeriön strategia 2020. Opetusministeriön julkaisu 2009:47

Petäjäjärvi Krista, Huntus, Antti. Luovat kuulemiset. Artikkelit tulevaisuusvaliokunnan julkaisussa Suomen luova potentiaali – Ratkaisuja ilmastokriisin aikakaudelle. Tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 11/2018.

Rahan kosketus - Miten taidetta Suomessa rahoitetaan? Suomen Kulttuurirahasto 2015

Rautiainen, Pauli. 2008 Suomalainen taiteilijatuki. Valtion suora ja välillinen taiteilijatuki taidetoimikuntien perustamisesta tähän päivään. TKT:n julkaisu N:o 34

Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 2018—2019. Tikkurilan paino Oy. Vantaa 2019.

Säätiön kestävä varainkäyttö. Toim. Hohti, Kilpinen. Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta (2012)

Valtionhallinnon toimintojen uudelleenjärjestämisessä noudatettavat periaatteet – valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot, itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset ja säätiöt. VM/2174/00.00.01/2018

Virén, Matti. Yleishyödylliset yhteisöt Suomessa. Verot, lahjoitukset ja avustukset tutkimuksen kohteena. Hanke Svenska handelshögskolan. Edita Prima Ltd. Helsinki 2014.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN 978-952-263-714-7 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)